

FOAIA POPORULUI

Prețul Abonamentului:
Pe un an 2 fl.
Pe o jumătate de an 1 „
Abonamentele se fac la Institutul Tipografic în Sibiu
și la toate birourile filiale de abonament.

Apare în fiecare Duminică

INSERATE
se primesc în biroul administrației (strada
Măcelarilor nr. 21).
Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr.
a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

PROCESUL MEMORANDULUI.

Mărire Ție brav popor!

„Din toate părțile patimim năcaz: dar' nu ne înfricoșem; sântem în nedumerire: dar' nu desnădăjduim; sântem prigonîți: dar' nu sântem părăsiți; sântem apăsați: dar' nu vom perî!“ . . .

Pe cât de înălțătoare sînt aceste cuvinte, pe atât de minunat se potrivesc ele în rostul conducătorilor de azi ai poporului român. Dar' din graiul ori din peana cui eșit-au ele? Doară cumva vreunul dintre luminații noștri bărbați pe banca acusaților în Cluj stînd și mareața alipire și adunare în giurul lor a poporului român vîzînd, și însuflețit de aceasta alcătuitu-le-a pe ele?

Nu! Ci eșite sînt ele din rostul, și pe hîrtie puse sînt de peana unui Învîțăcel al chiar *Fiiului lui Dumnezeu*, înainte de asta cu aproape două mii de ani, și anume de sfîntul *Apostol-Pavel* în a sa a doua scrisoare către Corinteni, 4. 8.

Sămînța dreptei credințe aruncată era; raze de lumină începuseră a străbate întunerecul gros și greu în care omenim-a ca într'un iad orbeca, și sfinții Apostoli ziua și noaptea întru risipirea tot mai tare a întunerecului ostentau!

Păgânătății care ca o ciumă rea domnia tot pămîntul, nu-i plăcea această răspîndire a luminei, căci păcătoșii închinători ai ei, în întunerec puteau mai pe ușor să-și facă păcătoasele lor treburi, ear' lumina vătîma ochii lor de bufnițe de noapte; lumina deschidea ochii popoarelor!

Deschi-s'au, drept-aceea, temnițe cu ziduri groase și uși grele, deschi-s'au morminte, și ridicat-au furci și ruguri de foc celor-ce voind binele neamurilor luptau întru răspîndirea luminii!

Închisu-'i-au pe Apostoli; răstignit-au pe Petru cu capul în jos pe cruce; prigonit-au pe cei-ce îi ascultau; scos-au pe creștini din casele lor și foc dat-au cetățitorilor lor!

În astfel de vremuri, și bine știind că țaria credinței, această d-zeească schintee,

prin foc și fer a o stinge nu se poate! — scris-a sf. apostol că: „din toate părțile patimim năcaz: dar' nu ne înfricoșem, sântem în nedumerire: dar' nu desnădăjduim; sântem prigonîți: dar' nu sântem părăsiți; sântem apăsați: dar' nu vom perî!“

Vremile ce peste capul nostru astăzi trec, foarte samănă cu cele de care vorbim, dacă nu chiar tocmai pe tocmai.

Apostolii *credinței noastre naționale*, credința dreaptă și legiuită, în fața judecării țirîți au fost pentru-ca acolo seamă să deie potrivnicilor noștri de dreapta noastră credință.

Tu, brav *Popor Român*, înțelegînd despre aceasta, și credința Ta însași fiind credința pentru-care Apostolii Tei în judecată trași au fost, și ca și cum sfîntul *Macaveiu* ar fi strigat din mijlocul Tîu: „Încingeți-vă și vă faceți fii tari, și fiți gata pe dimineața ca să dați războiu asupra neamurilor acestora, care s'au adunat împotriva noastră ca să ne pearză pe noi și sfințele noastre!“ . . . (*Macaveiu I. 3.58.*) — ridicatu-te-ai, și ca apele ce es din alviile lor, cu mareație Clujului năvală dat-ai, pe el și giurul lui umplîndu-'l, așa încât înspăimîntatu-s'au de pornirea ta cei cu sufletele necurate, vîzînd-au că Tu nu dormi, că Tu știi de ce se petrece cu Tine și în jurul Tîu, doveditu-li-ai că ai Tîi sînt cei trași în judecată, că din voea și la dorința Ta lucrat-au precum au lucrat! Muți rămas-au bîrfitorii noștri în urma mișcării Tale mareațe, acei păcătoși bîrfitori care abia cu câteva zile mai nainte strigau în lumea largă că Tu nu Te știi, însufleți' ca-și-cum în vinele tale n'ar fi curgînd sânge ferbinte! Mișcarea Ta le-a astupat gurile! Ear' prin aceasta atât de mult bine ai făcut Tu luptei Tale naționale, atîta ai ajutat causei obștești a neamului nostru, că uimiți de însuflețirea Ta și plini de mândrie de Tine, noi îți zicem:

Mărire Ție brav popor!

Pertractarea.

(Din Raportul „Tribunei“.)

Ziua a doaua.

Ziua aintăia a procesului a trecut numai cu alcătuirea curții, și cu lămurirea unor întrebări și a ținutei apărătorilor și acusaților. Singurile lucruri de însemnătate în ea fiind încalcările de lege din partea tribunalului spre paguba drepturilor acusaților și apărătorilor lor.

În ziua a doaua a venit la rînd luarea naționalelor (așa se chiamă protocolul ce se ia cu toți priții, că cine e, de unde e, cât de bătrîn e, ce măiestrie are, ce avere și ce familie? și altele).

Ședința se deschide la 8 și jumătate. Sala indeseuită de public. Multe doamne. Dintre Români pușini au putut pătrunde, necăpătînd bilete. Notarul cetește §§-ii referitori la susținerea ordinei în decursul pertractării. Se cetesc vre-o 8 §-i. Tălmăciul *Lehmann*, traduce foarte rău acei §-fi românește.

Dr. Frîncu și alți apărători vreau să vorbească contra traducerii slabe. Președintele nu iartă.

Dr. Lucăciu: Dle președinte, aceea nu este limbă românească . . . Președintele nu iartă vorbe zicînd că s'a tălmăcit. *Dr. Frîncu* cere să iee la protocol că s'a tradus rău, și înștiințează cerere de nimicire.

Pentru lămurirea cetitorilor noștri însemnăm, că de câte-ori advocații înștiințează cerere de nimicire, de atîtea-ori tribunalul a călcat legea!

Se începe luarea naționalelor. În rîndul aintăiu se pun întrebările dlui *Dr. Ioan Rațiu*.

Dr. Rațiu se ridică. Președintele întreabă prin tălmăciul: Unde te-ai născut? *Dr. Rațiu* vorbește românește, cerînd să i-se pună întrebările în limba română, pentru-că tălmăciul nu este în stare să traducă cinstit Președintele răspunde, că pertractarea numai în limba maghiară oficioasă se poate face.

Dr. Rațiu roagă tribunalul ca să hotărască a face întrebările în limba românească. Președintele zice că nu se poate, și pune de repetite-ori întrebarea unde te-ai născut, zicînd, că nu iartă să vorbească altceva decăt să răspundă la întrebarea pusă.

Dr. Rațiu: Dle președinte, o singură întrebare: este-mi iertat a mă provoca aici la lege? avem lege sfințită de Maiestatea Sa și cer, ca aceasta să fie ținută. Este-mi aici iertat a mă provoca la ea?“

Președintele, îi iartă.

Dr. Rațiu cetește românește §. 8. art. 44 din 1868 din *legea de naționalități*, în care se chezește acusaților folosirea limbii lor, și apoi cere ținerea acestei legi.

Tribunalul se retrage să hotărească.

Redeschizându-se ședința, notarul cetește hotărîrea tribunalului, prin care respinge cererea și numai într'atâta iartă folosirea limbii românești, ca aceea să se facă prin mijlocirea tãlmaciului.

Președ. întrebă de nou „unde te-ai născut“?

Dr. Rațiu arată nedreptatea hotărîrii și vorbește în contra ei.

Președintele provoacă pe Dr. Rațiu ca să răspundă la întrebările ce-i pune, altceva nu-i iartă să vorbească.

Dr. Frâncu cere cuvânt, ca să recurgă în contra hotărîrii tribunalului. Președintele nu-i dă voie să vorbească. Dr. Frâncu cere să se iee asta la protocol.

Apărătorul Fainor spune, că atunci când hotărîrea tribunalului s'a cetit, jurații nu au fost toți de față, 5 au lipsit din sală și au petrecut pe afară ceea-ce e în contra legii.

Juratul Pisztory se ridică și schimbă vorbe cu apărătorul.

Dr. Miloș Stefanovici aduce la cunoștință, că aseară domnii Cristea și Duma au fost batjocuriți pe stradă și roagă pe președinte să îngrijască de apărarea lor. Președintele respinge cererea sub cuvânt că nu se ține de dînsul, ci de poliție.

Dr. A. Frâncu a făcut după aceea niște descoperiri, care au pus în ferbere întreg publicul. Anume cumcă paragraful 66 din procedură penală, a fost călcat prin aceea, că 2 dintre jurați *Gajzagó Manó* și *Bogdán Péter* au împărțit tipărituri subscrise de ei, în care dl Dr. Rațiu este acusat de vînzător țerii și în care tipăritură se zice: **„Rațiu care și-a ridicat mâinile necurate în contra patriei și a iscodit Memorandul, nu poate scăpa de rîsbunarea faptei sale“**. Sînt așadar între jurați oameni care au venit aici cu judecată făcută gata!

Președintele cam încurcat de această descoperire vrea să o respingă sub cuvânt că nu ar sta în legătură cu obiectul procesului și că apărătorul nu ar pute dovedi zisele sale. Apărătorul însă, scoate și arată un exemplar din acel apel, și cere să se însemne că între jurați sînt 2 înși, care au pășit ca acusatori în contra unui acusat, și mai cere ca juriul să hotărască în cauza aceasta. Tribunalul se retrage la 10 oare.

Redeschizându-se pertractarea la 10 și jumătate,

Președintele dă cetire hotărîrii luate, prin care respinge cererea Drului Frâncu, pentru-că scrisoarea din vorbă este dela 8 Iulie 1892, prin urmare înainte de publicarea Memorandului și fiindcă la începutul pertractării apărătorii n'au respins, deși ar fi putut respinge pe cei 2 jurați.

Dr. Frâncu înștiințează nimicire.

Dar' totodată spune că acest apel e acela pe temeiul căruia mai mulți advocați între care și cei doi jurați, au pîrit pe Dr. Rațiu pentru-că au fost la Viena cu Memorandul și cereau ca să fie scos afară din șirul advocaților: sînt dară acești doi jurați *denuncianți* (oameni care cu răutate aleargă să te pîrască cu tot ce știu că doară îți pot strica!)

Cei doi jurați simțindu-se vătămăți de vorba *denuncianți* cer președintelui să-i iee în apărare pedepsind pe vătămător. Președintele înainte de a se retrage cu tribunalul

în odaia de alături ca să aducă hotărîre, mai dă odată cuvânt Drului Frâncu, care zice:

„Când Desézes a apărât pe Ludovic al XVI-lea a zis cătră jurați: *»Caut între Dumneavoastră judecători și nu aflu decât pîritori«*. Îmi vin chiar acum în minte aceste cuvinte; 'mi-am împlinit numai datorința de om și advocat de am spus totul pentru apărare. Datorința îmi cere să descoper tot ce ajută la aflarea adevărului. *Ca soldat îmi țin de datorință a lupta pentru ducele meu Dr. Rațiu*. Nu-mi pasă dacă loviturile sînt aspre, să fie numai drepte. Am arătat faptul, în care toată lumea se numește *»denuțiatio«*, prin urmare 'mi-am împlinit numai datorința.

În decursul acestor cuvinte publicul maghiar crișnia și murmura de curagiul bărbătesc al apărătorului. Tribunalul se retrage și hotărește pedepsirea Drului Frâncu cu 100 florini. Deloc plătește.

Dr. Miloș Seefanovici cere să se iee la protocol că în timpul cât tribunalul s'a retras mai mulți jurați au rămas în sală și s'au plimbat pe afară.

Dr. Gavrilă cere cuvântul dar' nu 'i-se dă de aceea înștiințează nimicire. Asemenea vrea să vorbească și Drul Lucaciu, dar' președ. zice că nu are cuvânt până nu va veni rîndul la dînsul.

După un încungiur așa lung ajung abia iară la luarea mai departe a *naționalelor*.

Dr. Ioan Rațiu, născut la Turda, de 66 de ani, are familie, advocat, în Sibiu. La întrebarea dacă a mai fost pedepsit și de ce vîrstă sînt membrii familiei nu răspunde.

Dl G. Pop de Băsești e întreat: Unde sînteți născut? În loc de a răspunde însă Dl Pop cere să fie întreat românește. După-ce la repetițele rugări președintele îi respinge cererea; răspunde, că e născut în Băsești, 58 ani, gr.-cat., căsătorit, are o fetiță și are avere. La întrebarea dacă a fost pedepsit nu răspunde.

Dr. Vasilie Lucaoiu: Nu primesc tãlmaciu! Dacă-i vorbă să apăr patria merg în persoană, nu prin tãlmaciu; dacă e să plătesc darea, o plătesc din punga mea, nu prin tãlmaciu. Diregătorii sînt pentru noi și nu noi pentru diregători, de aceea cer, ca diregătorii să ne priceapă de-a dreptul și nu prin tãlmaciu.

Tãlmaciuul spune ungurește ce-a zis. Lucaoiu, arată că traducerea e rea. Președintele spune prin tãlmaciu, că e în folosul acusatului să vorbească ungurește sau să primească tãlmaciu.

Dr. Lucaciu: Forței mă supun, dar' dreptul națiunii mele este mai scump, decât folosul meu, decât vieța mea. Răspunde apoi la întrebări, spunînd că e născut în Apa, de 42 de ani, gr.-cat., paroch în Șișești, are 4 copii. La întrebările cele două nu răspunde.

Dumitru Comșa mai întăiu spune, că pe Comșa Demeter nu-l cunoaște, numele lui e Dumitru Comșa.

Președintele îndreaptă greșeala aceasta. Dl Comșa spune că e născut în Sibiu, 48 ani, gr.-ort., căsătorit, are 4 copii, profesor la seminar. La întrebarea: mai fost-ai pedepsit, nu dă nici un răspuns.

Dl Aurel Murșanu, ca apărător, zice că se nu se mai pună întrebări ce nu-'s de lipsă. Că mai fost-a pedepsit, și de ce vîrstă îi sînt copii.

Președintele cere să spună de ce?

Murșanu spune că nu e prescris și nu se mai fac nicăiri întrebările acelea.

Tãlmaciuul traduce foarte rău.

Murșanu cere să se însemne, că e peste putință a pertracta cu tãlmaciu. Și să naște

eară o dispută lungă asupra nepriceperii tãlmaciuului.

Septimiu Albini: răspunde că s'a născut în Spring, de 33 ani, căsătorit, gr.-cat. și fără avere. La întrebarea, dacă a mai fost pedepsit, nu răspunde.

Dr. D. P. Barcianu, născut în Rășinari, gr.-or., părinte a 5 copii, profesor, are puțină avere. La întrebarea de ce vîrstă îi sînt copiii și fost-a pedepsit, nu răspunde.

Președintele strigă: Cristea Miklós. Părintele Nicolae Cristea se ridică și cere să fie numit cu numele seu Nicolae, ear' nu Miklós. Președintele se îndreaptă.

Nic. Cristea e născut în Ocna-Sibiului, de 59 ani, are familie, e asesor consistorial în Sibiu și are și avere. Că mai fost-a pedepsit și ce vîrstă îi au copiii nu spune.

Cu aceasta s'a încheiat ședința de nainte de ameazi, și se vestește ținerea ședinței următoare după ameazi.

*

Jumătate la 4, președintele deschide ședința. Doi dintre acusați, Dr. V. Lucaciu și Septimiu Albini nu s'au înfățișat.

Procurorul cere chemarea lor.

Dr. Stejan C. Pop aduce la cunoștință tribunalului, că acusatul pe care el îl apără dl Septimiu Albini, mergînd la amaezi, spre casă, a fost batjocorit, huiduit și amenințat pe stradă, de mulțimea maghiară și de aceea el numai atunci se va înfățișa, când va afla că paza noastră personală va fi asigurată. E lucru trist când trebuie să vă spun, că plebea ațîțată a atacat în drumul cătră casă atat pe clientul (așa se chiamă totdeauna acela pe care advocatul îl apără în pîră) meu cât și pe noi.

Tribunalul retrăgîndu-se hotărește, că se fie chemați, ear' nevoind, să fie aduși cu sila de vreme-ce nu 'și-au înștiințat pedeca pentru care nu vin, și bolnavi nu sînt.

Președintele spune că de altfel a cerut căpitanului orașenesc să aibă grije ca libertatea acusaților să fie neatacată.

Dr. Stefanovici: Fiindcă s'a mai întemplat odată, că acusații și apărătorii să fie batjocuriți atât cu vorba cât și cu fapta, ce eu pot dovedi fac următoarea rugare, ca pentru clientul meu din timpul de față să se pună la îndemână din partea onoratului tribunal pază.

Președintele: Am făcut pașii ca să se îngrijască în tot chipul a fi păziți și feriți pe viitor.

După 4 oare sosesc și dnii Dr. Vasilie Lucaoiu și Septimiu Albini, păziți fiind în tot drumul lor de mai mulți polițiști. Foile din Cluj spun că de acasă până la judecată au fost duși sub pază mare ca niște Crai.

Se iau mai departe *naționalele*.

Patriștu Barbu: răspunde la întrebările obișnuite.

Președ: Coroján Gyula!

Coroianu: Cer să se însemne dle președinte, că în matricula botezaților sînt scris sub numele de Iuliu și țin la numele acesta, fiindcă sînt Român și născut din moși strămoși tot Români!

De 20 de ani sînt advocat, și iubesc și știu legile patriei, și chiar de aceea vă rog să fiu ascultat de-adreptul de tribunal. Apoi răspunde la obișnuitele întrebări.

Dr. Teodor Mihali: răspunde și d-sa la întrebările puse.

Dr. Gavrilă Tripon: Născut în Iclodul-mare, 34 ani, gr.-cat. Însurat, advocat, cu puțină avere. La întrebarea că fost-a pedepsit răspunde că deși n'ar fi dator să dea deslușiri, spune că n'a fost pedepsit.

Apărătorul Dr. Valeriu Branisce roagă pe president ca să se alătore la protocele însemnările în limba maghiară a răspunsurilor acușătorilor, cât și traducerile românești ale întrebărilor puse de dl președinte.

Tălmăciul traduce pe ungurește.

Notarul cetește cererea dlui Branisce.

Dl Branisce: Dle președinte, eu deși știu perfect ungurește, după felul cum se traduce de către dl tălmăciul nu pot pricepe aproape nimic, căci dînsul pe lîngă aceea că tălmăcește rău cuvintele acușătorilor, nu traduce bine nici cuvintele d-voastre, așa că nici acușății nu pot ști ce vreați.

Președintele: Întrebă pe procuror dacă poate să treacă acestea în protocele? Procurorul lasă la hotărîrea tribunalului. Tribunalul se retrage și hotărăște: Cererii dlui Branisce nu se dă loc.

Apoi după-ce dl Branisce înștiințează cerere de nimicire, președintele vestește că pe viitor ședințele se vor ține dela 8 dimineață până la 2 după amiază, adică o singură ședință pe zi și închide pertractarea.

Ziua a treia.

Se iau naționale mai departe.

Dr. Stefanovici spune, că Dr. Lucaciu a fost atacat nu numai în libertatea sa personală, ci și în viață, despre ce aduce dovezi, care cere să fie alăturate la acte.

Președintele îl îndreaptă să le dea poliției și declară că în privința aceasta nu mai are nimic de zis.

Apărătorul înștiințează nimicire.

Aurel Suciu, născut în Chitighaza, de 40 ani, gr.-or., căsătorit, avocat în Arad, n'are avere. La întrebarea, dacă a fost pedepsit, nu e dator a răspunde.

Mihail Veliciu e născut în Șepreuș, de 48 ani, gr.-or., căsătorit, avocat în Chișineu. La întrebarea de a mai fost pedepsit nu răspunde.

Rubin Patifia e născut în Câmpeni, de 42 ani, gr.-or., căsătorit, are 3 copii, avocat în Alba-Iulia, are puțină avere. Nu răspunde la întrebarea, dacă a fost pedepsit.

Președintele strigă: Rätz László.

Dl Basiliu Rațiu se scoală și respinge acest nume cerînd să fie strigat pe numele seu Basiliu, s'a născut în Căpâlna-Inf., comit. Târnavei-mici, 57 ani, celibat, vicar joraneu arhiepiscopesc în Făgăraș. Are puțină avere. La întrebarea că a fost pedepsit, nu dă răspuns.

Gerasim Domide e născut în Rodna-veche, 38 ani, preot gr.-cat. în Rodna-veche, avere n'are, numai muncă. La întrebarea dacă a fost pedepsit, nu dă răspuns.

Președintele: Român Miklós!

Nicolau Roman răspunde la întrebări. Născut în Birghiș, 27 ani, gr.-or., neînsurat.

Președintele: Ce slujbă ai?

Roman: Acum n'am nici o slujbă.

Președintele: Dar' peste tot cu ce te ocupi? (adecă ce lucruri).

Acușatul: Sînt magyar királyi állam fogoly (prisonier regesc unguresc de stat).

Președintele: Pentru această vorbă zisă în batjocură te îndrum la ordine!

Apoi s'a născut ear' o ceartă. Apărătorul Dr. Alex. Hossu vrea să vorbească, președintele nu-i iartă, el se împotrivesc avînd drept. Președintele zice că e necuviință a vorbi contra rînduinelor sale. Apărătorul cere hotărîrea tribunalului. Președintele îl pedepsește cu 50 fl.

Advocatul Faynor zice că e împedecat în dreptul de apărare. Președintele îi oprește cuvîntul. Se înștiințează cerere de nimicire.

Apărătorul Stefanovici se ridică contra restrîngerii libertății apărătorilor. Președintele nu iartă să vorbească. Alex. Hossu vrea să vorbească. Președintele nu-l lasă. Hossu înștiințează cerere de nimicire. Coroianu cere cuvînt. Președintele: N'ai drept să vorbești!

Urmează luarea naționalului cu

J. Dumă; e născut în Sacal (comit. Murș-Turda), 32 ani, gr.-or., însurat, paroch, capelan militar în rezervă la reg. de linie nr. 62. La întrebarea fost-a pedepsit, nu răspunde.

C. Brediceanu descrie starea strîmtorată în care au ajuns apărătorii împedecați în dreptul lor. De 20 ani e avocat în Timișoara, Arad, Budapesta, dar' așa ceva nu i-s'a mai întîmplat. Ântăia cerință a apărării e să se poată vorbi ori-cînd crede că e de lipsă. Acest drept atît de prețios este aici atacat.

Petroviciu, Moldovan și Faynor se ridică zicînd că așa este!

Președintele vrea să zică ceva, dar' atunci toți acușății și apărătorii se ridică spriginind pe Brediceanu.

Apărătorii vreau să vorbească.

Președintele îi îndrumă la ordine.

Apărătorul C. Brediceanu cere să se însemne că președintele nu se ține de §§-ii legii prescise, ear' apărătorii sînt împedecați în dreptul de apărare.

Dionisie Roman înainte de a răspunde la întrebările obișnuite face imputare tribunalului că mereu îi schimonosește numele, odată e Dénés apoi Dionisiu și ear' Dénés. E născut în Ațel, 53 ani, greco-oriental, căsătorit, concepist advocațional, locuște în Mediaș. Și aci ear' se naște un înfîntat schimb de vorbe între apărătorul dlui Dionisie Roman, Dr. Ilea și între președinte, din pricină că nu se pun întrebările de-adreptul românește.

Zice dl Ilea: Privitor la dreptul limbii acest drept e foarte însemnat și nu-l putem jertfi! Un scriitor român zice: „Iubiți-vă limba mai presus de toate, iubiți-v'o mai tare decît pe voi înșivă, așa se o iubiți, încât dacă odată ar trebui să muriți cu toții, din iubirea limbii să răsără schințea, care se vă deștepte de nou la viață“ . . . și poștește a se traduce aceste cuvinte. Tălmăciul se încearcă, dar' nu isbutește.

Joan Muntean, fiind morbos nu poate vorbi tare, cere ca președintele să-l întrebă românește.

Președintele nu răspunde.

Dl Muntean s'a născut în Hațeg, 49 ani, gr.-or., căsătorit, are un copil și puțină avere, oficial la banca din Hațeg.

Președintele vestește că au fost ascultați toți acușății, și ar urma a se ceti scrisoarea pîrtoare a procurorului (publicată și în numărul nostru trecut). Înainte de a o face asta însă, președintele întrebă dacă acușății nu cumva doresc amnarea pertractării.

Dr. Rațiu încredințează cu răspunsul pe apărătorul seu Dr. Frâncu, care voind să vorbească mai pe larg, îl împedecă presidentul, provocându-l să răspundă simplu cu da ori ba.

Dr. Frâncu, strigă: ba! Asemenea răspunde și apărătorul domnului Pop de Băsești. Lucaciu zice, că după-ce nu ne putem folosi și așa de nici un drept, treacă și aceasta ca celelalte . . . Președintele îl îndrumă la ordine.

Și ear' se aprinde schimb de vorbe.

Apăr. Dr. Stefanovici zice: După-ce siguranța personală a acușătorilor și apărătorilor e primejduită lasă chibzuinței tribunalului să judece amnarea.

Dumitru Comșa se lapadă de dreptul seu de a pofti amnarea sau nu. Albini și Cristea nu cer amnarea. Patriciu Barbu se lapadă. Stefanovici voește să se declare, președintele însă nu-i iartă pentru-că dl Lucaciu pe care îl apără s'a lăpădat de dreptul de a-și da părerea.

Dr. Gavrilla zice că libertatea apărătorilor e primejduită și în acest oraș nu se poate pertracta. Apărătorii sînt împedecați a veni în atingere cu lumea; telegramele lor nu sînt trimise. Tribunalul mi-au cerut adeverință că cine sînt; dela mine, avocat în Ungaria, cer oamenii pasaport; stăm între baionete. Gendarmeria ne caută prin hîrtii!

Președintele: Nu vorbești la obiect.

Gavrilla: Starea în care ne aflăm e rușinoasă. La hotărîrea asupra amnării trebuie să fiți cu socoteală la aceste împregiurări.

Coroianu nu cere amnarea nici apărătorul seu, asemenea nici Dr. Tripon, A. Suciu, Mihail Veliciu.

Rubin Patifia s'a încredințat că în Cluj nu se poate aștepta la o judecată dreaptă. Spune că aseară mergînd spre cartirul seu, niște tineri provăzuți cu niște semne i-au oprit drumul. Poliție nu era în giur. Mergînd în hotelul Hungaria, o turmă pe stradă a urlat după el. La poartă hotelierul a închis ușa înaintea mulțimii și a rămas și dînsul pe stradă. Căpitanul poliției îmbrăcat în haine civile l-a provocat să se depărteze de acolo. Dînsul îi spuse, că acolo îi este cartirul, dar' nu poate intra. Căpitanul poliției i-a replicat că cu el se nu dispută că de loc îl închide. După acestea lasă tribunalului să hotărască dacă stăm aici sub paza legilor sau nu, și prin urmare se poate pertracta sau ba.

Și așa mai departe își spun pe rînd toți părerea, și toți nu cer amnarea, dorind să scape cât mai în grabă din acest cuib de vespi răi.

Tribunalul se retrage în odaia de sfătuit și hotărăște să meargă înainte cu pertractarea, pentru-că, zice tribunalul, după-cum dovedește o adeverință dela căpitanul de poliție, nu-i adevărat că acușății ori apărătorii lor ar fi fost primejduiți în Cluj. Cere a poi acestora să-și dea părere față cu adeverință.

Dr. Amos Frâncu: Domnule president! Pe stradele Clujului sîntem atacați în drepturile noastre cetățenești, viața și cinstea noastră e în primejdie.

Și apoi dacă dați crezîmînt pe deplin hîrtiei dela poliție, atunci oare noi de 2 zile nu facem altceva decît mințim? Nu numai noi, ci și publicul mare a văzut batjocurile. Nu numai domni Lucaciu și Albini, ci chiar și eu am fost împărțit de atare cinste din partea publicului cult maghiar.

Presidentul îl roagă să nu vateme publicul clujan și să rămână la obiect.

Dr. Vasile Lucaciu: Părerea tribunalului e o vătămă a sentimentelor noastre de dreptate și adevăr. Poporul român, care s'a văzut pe stradele Clujului, nu se poate numi cu cuvintele d-voastre. Ei sînt prietenii nostri, sînt oamenii care simt alătura și la fel cu noi și care au venit să își arate dragostea lor pentru cauza noastră, care este și a lor, pentru persoanele noastre, care li înfățișăm, și această arătare a fost atît de frumoasă,

Incât trebuie vorbit de ea cu toată cinstea, ear' nu în batjocură ca D-Voastră.

Tălmaciul traduce, se înțelege, rău.

Dr. Lucaciu zice că tălmaciul nu numai că nu traduce cuvintele dînsului, ci spune lucruri, pe care nu le-a zis, și de care 'i-ar fi rușine să le zică înaintea onoratului tribunal.

Președintele mărturisește, că el a priceput ce a zis Dr. Lucaciu, și că în adevăr tălmaciul a tradus rău.

Dr. Lucaciu întreabă, că atunci ce trebuință mai este aci de un om, care nu pricepe ce se vorbește, și care face mai multă tulburare ca ajutor.

Președintele roagă pe vorbitor să nu atace pe tălmaciul.

Dr. Lucaciu: Venirea aici a poporului n'a avut de gând să turbure liniștea pertractării, ci să dovedească dragostea și alipirea pentru cauză!

Acum poporul s'a împraștiat la ale sale. Onoratul tribunal a zis însă că venirea lui a putut înfrui pertractarea. Dacă a fost în asta înfruire, atunci ea n'a încetat nici acum, când poporul s'a dus huiduit, batjocurit și vătămât, căci în inima lui păstrează acea dragoste, care a arătat-o pe stradele Clujului și o arată și acum prin adresele sale care curg mereu la adresa comitetului.

Președintele dă ce dă și începe să spună că pare-că acușajii și apărătorii, ar vră cu gând să prelungească pertractarea.

Încărbat de această vorbă fără temei se ridică Dr. Lucaciu și ține o scurtă și pătrunzătoare vorbire. „Sînt prea mari interesele ce le apărăm! Poporul român plecând, se pare că am rămas într-o deservită singurătate. „Cunosc acest popor, în sufletul căruia am cetit adese-ori și pe care 'l-am găsit întotdeauna neclintit cauzei sale. Nu, poporul român n'a plecat, el este aici cu inima și gândul, el este alături cu noi și această împraștiare a mării de mii de ori avîntul sentimentelor care trăesc în el! Poporul prin venirea lui n'a avut scop să ațte.

Președintele îi detrage cuvîntul înainte de a încheia.

D. Comșa: Contra hotărîrii tribunalului și a provocării la scrisoarea primarului spune că poporul care s'a arătat pacinic dar măreț a fost huiduit și chinuit în modul cel mai barbar.

Președintele provoacă să rămână la obiect.

Tălmaciul traduce. D. Comșa zice, că neștiind unguerește nu poate controla traducerea lui. Președintele zice că membrii tribunalului știu românește și controlează ei traducerea. D. Comșa: Atunci d-ta, dle tălmaciul, ești cu totul de prisos! Biet de tine tălmaciul!

Murșanu revine asupra hotărîrii tribunalului cu privire la apărătorii neadvocați. În ziua întâiu a hotărît tribunalul ca toți apărătorii fără deosebire să vorbească unguerește, din ziua a doua au vorbit apărătorii care nu sînt advocați românește, de aceea cere dela dl. president să spună în ce stare se află hotărîrea aceea a tribunalului și cum stă cu dreptul limbii române atacat prin acea hotărîre?

Președintele adus în încurcătură, tăgăduiește ori-ce răspuns, retrage vorbitorului cuvîntul și ridică ședința la 1 oră 45 m.

Ziua a patra.

Ședința se deschide la orele 8 și jumătate. Președintele îndrumă pe apărătorii să vorbească cât se poate mai pe scurt cu privire la amnare.

C. Brediceanu cere cuvînt și vrea să vorbească despre tălmaciul, pe care într-una trebuie să-l coreagă, dar 'i-se tăgăduiește cuvîntul.

M. Dulla zice, că se mărginește a declara, că se alătură la casurile de nulitate anunțate de domnii Stefanovici și Frâncu, pentru-că președintele a detras cuvîntul dlui Brediceanu.

N. Cristea spune, că în două rînduri a fost atacat și batjocorit pe stradă.

Președintele vestește, că tribunalul se retrage pentru a aduce hotărîre cu privire la cererea de a se face o traducere îngrijită în limba românească a scrisorii pîrtoare.

Redeschizîndu-se ședința, se cetește hotărîrea tribunalului, prin care respinge cererea în limba română a pîrei procurorului, pentru-că acușajii au avut destul timp, de a cunoaște cuprinsul ei! Președintele poruncește notarului să cetească părțile împincinate. Dr. Frâncu vrea să vorbească la hotărîrea tribunalului.

Președintele nu-i iartă să vorbească contra hotărîrii. Toți apărătorii înștiințează nimicire.

Dr. Frâncu vrea să vorbească.

Președintele nu-i dă voe.

Dr. Frâncu protestează contra purtării nefgăduitoare a presidentului.

Președintele: Poți da recurs de nimicire, altceva nu iert!

Dr. Isac: Hotărîrea adusă e în legătură cu toate cele de mai înainte. Dacă tot ce până acum s'a spus unguerește a fost tradus în românește, trebuie ca și scrisoarea pîrtoare să se traducă.

Președintele îi detrage cuvîntul.

Dr. Isac înștiințează cerere de nimicire.

Murșanu descrie starea sa grea. Ca apărător neadvocat are dreptul să vorbească românește și totuși documentul contra căruia are să apere, nu 'i-se traduce.

Președintele îl oprește de a vorbi contra hotărîrii, și-l invită să facă recurs de nimicire dacă-i place.

Murșanu se lapedă de cuvînt.

Matei Dulla înștiințează cerere de nimicire, fiindcă dreptul de apărare le este tăgăduit printr-o hotărîre neîntemeiată. Toți apărătorii se alătură.

Stefanovici vorbește în numele apărătorilor. În pertractarea din urmă s'a pus din oficiu întrebarea să se amine pertractarea ori nu. Tribunalul a hotărît să nu se amine și a cerut dela toți acușajii și apărătorii să-și dea părerea asupra ei. Astfel însuși tribunalul a făcut ca numai pentru discutarea acelei hotărîri, să se petreacă o întreagă zi. Acum totuși acușajilor și apărătorilor li-se impută, că ar voi cu de-adinsul să trăgăneze pertractarea.

Președintele intrerupe postindu-l să recurgă dacă-i place.

Stefanovici: Avînd eu în vedere mai departe, că colegul meu Brediceanu a fost pedepsit cu 50 fl., ear' după-ce a înștiințat cerere de nimicire a mai căpătat o pedeapsă de 100 fl. și astfel prin nesfîrșite pedepse libertatea cuvîntului și a apărării ne este peste măsură restrînsă, abziec de apărare chiar și în contra voinței clientului meu. Toți apărătorii se alătură.

Președintele nu vrea să hotărască nimic în treaba aceasta, apărătorii dacă nu li-se pare pot merge.

Toți apărătorii adunându-și otele, făcînd complimente presidentului, se depărtează.

Notarul cetește lista apărătorilor și președintele află lipsa tuturor. Se cetește punctul din §. 56 al procedurii, de presă.

Președintele apoi zice că apărătorii din oficiu nu se dau, și invită pe acușajii să se declare dacă voesc ori nu amnarea pertractării și să-și dea în privința aceasta cerere întemeiată.

Dr. Rațiu arătînd starea încurcată, în care au ajuns acușajii, cere ridicarea ședinței, ca să se poată consfătuți.

Președintele cere părerea procurorului. Procurorul se învoește. Președintele ridică ședința pe jumătate de cias. Acușajilor li-se dă o odaie vecină deosebită.

Trib. și juriul se retrage. La 11 oare și 10 min. președintele redeschizînd ședința poștește pe acușajii să se declare.

Dr. Rațiu: Socotînd, că apărătorii s'au depărtat și înainte de a se depărta au declarat că sînt siliți să se lapede de apărare

Președ. îl îndrumă să nu vorbească altceva, decât să se declare vreau amnarea sau nu?

Dr. Rațiu roagă pe president să-și pună în stare a se pute consfătuți cu apărătorii. Pentru aceea roagă să se ridice ședința și anume până mîne.

Președ. ridică la 11 oare pertractarea vestind începerea mai departe pe 8 oare ale zilei următoare.

Eată dară o zi, în care un mare lucru s'a întemplat în decursul acestui vestit proces. Lucru care de altfel era numai firesc ca să se întemple. Nouăspre-zece apărători, toți cunoscători buni ai legilor, susținînd lupta de apărare pe temeiul legii și cu legea în mîndă, au fost nevoiți să părăsească sala de pertractare și să se lapede de apărarea mai departe a acușajilor, pe care cu atîta dragoste și foc îi apărău, și pe care a-i lăsa singuri, de bund-seamă greu li-a venit și numai cu greu s'au putut hotărî la aceasta! Dar' ce mai era de făcut? Păharul era plin. Ei au văzut că cu acest fel de judecatori nu mai poți da înainte, că ei nu vreau să cunoască legea în numele căreia vor aduce osînda, nu vreau să cunoască dreptate, nu vreau să cunoască nimic! Ei, pentru care legea ar trebui să fie mai sfîntă ca pentru ori-cine altul, ei care ar trebui să o apere pe vieată și pe moarte, — ei o nesocotesc, o calcă în picioare, ear' când advocații apărătorii cu legea în mîndă le arată această încălcare, le croesc pedepse după pedepse de sute de florini, pe care sînt siliți a le pune jos numai decât! — cu astfel de „judecatori“ cum se mai stai de vorbă, cum se te mai lupți?

Părăsirea apărării procesului din partea tuturor apărătorilor, a fost un pas dureros, nu însă pentru aceea dureros, pentru-că doară ar fi lăsat singuri și fără ajutor pe marii nostri acușajii, căci se știu aceia și de sine apără, ci dureros că a ajuns treaba în țeara noastră pînă aci, ca să fie advocații siliți a părăsi apărarea unui proces, din pricina prea multelor și oarbelor nesocotiri și încălcări a legilor din partea judeților însiși!

Pasul acesta e o dovadă ca și care alta până acum încă nu s'a văzut, despre „dreptatea ungurească“!

Ziua a cincia.

Presidentul deschide pertractarea la oarele 8%. Vesteste, că la porunca ministrului dreptății, Tabla regească din Dobrițin a trimis al doilea tălmăciu pentru pertractarea acestui proces, pe dl. *Petru Cosmuța*. Zice că a fost de lipsă un al doilea tălmăciu, pentru-ca tălmăcirea să se poată face de aici înainte bine și spune că în urma acestuia nu va mai ierta ca traducerea să fie pusă în discuție.

Presidentul provoacă pe domnul *Dr. Ioan Rațiu*, să binevoască a se declara în numele acușătorilor în treaba apărării.

Dr. Ioan Rațiu: Onorat tribunal! După ce ni-s'a împărțit cuvintele aduse de apărătorii noștri, care i-au îndemnat să părăsască sala și să lase apărarea noastră, ne-am încredințat și noi, că ei nu au putut face altfel, decât cum au făcut, voind să rămână credincioși și să-și mântuească cinstea de apărători.

Socotind greutatea cauzei și mai ales împregiurarea, că într'un proces cum e acesta, nu e peste puțină să rămânem fără apărători, onoratul tribunal să binevoască a înlătura pedecile, care i-au îndemnat pe apărătorii noștri, să părăsească apărarea noastră.

Dacă însă nu se va pute, atunci socotind că suntem lipsiți de apărători fără vina noastră, că într'un proces atât de greu nici nu putem găsi alți apărători în timp așa de scurt, și nici nu putem încredința pe orișicine cu apărarea noastră, mai departe că apărătorii pe care i-am chema din nou să ne apere, și ei ar ave trebuință de un timp mai îndelungat spre pregătirea apărării:

rugăm pe oa. tribunal să binevoască a rîndul amnarea pertractării din urmă.

Presidentul întreabă că anume pentru câte zile să fie pertractarea amnată.

Dr. Rațiu: Aceasta n'o putem spune dinainte, fiindcă peste tot nu știm când și pe cine vom pute căpeta de apărător și când acestia s'ar pute din destul pregăti cât să poată susține apărarea. Drept-aceea amnarea nu s'ar pute face decât pe timp nehotărît.

La întrebarea presidentului ceialalți acușatori zic că se alătură cu toții cererii. *Dr. Ioan Rațiu*. Procurorul *Vita Sándor* nu trage la îndoială, că acușatii în urma întemplerii de ieri sînt în mare strîmtoare, la aceasta însă sînt de yină apărătorii. Lipsa apărătorilor însă cu toate acestea nu e pricină de amnare, căci acușatii sînt cu toții sînt oameni învățați care cunosc mai bine, ca ori-cine cauza și sînt în stare de a se apăra și singuri.

Tribunalul se retrage și după o sfătuire de un cias întreg, reintră și presidentul dă cetire hotărîrii că neafiînd cuvînt pentru amnare, pertractarea se va ține înainte.

Dr. Rațiu înștiințează contra acestei hotărîri recurs de nimicire și cere ridicarea pertractării până în ziua următoare, pentru-ca acușatii să-și poată lua scrisorile dela apărători. Procurorul se împotrivesc acestei cereri. Presidentul vestește că tribunalul a hotărît ieri în treaba asta și fiindcă acușatii au avut timp de ieri până azi să-și iee scrisorile dela apărători: nu primește cererea acușătorilor.

Presidentul apoi declarând că pertractarea se va ține mai departe și urmează acum

cetirea părților împricinate din Memorand, de cumva nu vor acușatii să vorbească peste tot asupra scrisorii de acușă.

Iuliu Coroianu: Onorat tribunal! După cum puteți vedea, abia acum mi-au venit la cunoștință câteva din dovezile de lipsă apărării, pentru cercetarea cărora nu mi-s'a dat încă răgaz. Sînt avocat de aproape 20 ani și am avut fericirea să iau parte la mai multe pertractări criminale și procese de presă, dar mărturisesc, că nu mi-s'a întemplat încă să ved.

Președintele intrerupe pentru a cere tălmăcirea și a zice vorbitorului să nu se depărteze de obiect.

Dl. Coroian: Noi care stăm aci pe băncile acestea sîntem care înfățișăm poporul român. Ei bine! Și tocmai noi să fim lipsiți de apărare. D-voastră știți din cele petrecute până azi că asupra noastră și a apărătorilor noștri s'a făcut o mare apăsare, care a dus acolo că noi acușatii ne vedem fără apărători. Trec mai departe. Din scrisoarea pritoare a dlui procuror ved, că este pîrit comitetul de 25 al partidului nostru național. Prin urmare stăm aici ca aleșii poporului român față în față cu niște jurați potrivnici nouă politicește. Străinatatea, dlilor, va afla că e barbarie împregiurarea, că aici judecă asupra noastră contrarii noștri politici. Ar fi deci în bine statului ca onoratul domn procuror să-și retragă acușă.

Dl. Coroianu zice mai departe, că „Memorandul“ s'a publicat mai întâiu în organele partidului „Tribuna“ și „Gazeta Transilvaniei“ și publicarea aceasta s'a făcut înainte de a se începe cercetările. Dacă e vorba de pîrire pentru răspîndire, atunci trebuiau pîrite aceste foi.

Procurorul ridicându-se spune, că aici jurații nu judecă ca Maghiari, ci ca judecători chemați a judeca asupra dreptului statului vătămă. Zice apoi mai departe, că acușatii nu stau aici ca înfățișătorii poporului român.

Președintele ridică apoi ședința pe 20 minute. După redeschidere vorbește:

Dr. Ioan Rațiu: Onorat tribunal! Vă rog să binevoiți a mi da voe să vă spun ceva despre cum s'a hotărît scrierea, așternerea și publicarea Memorandului.

Și spune aci dl. *Dr. Rațiu* cum s'a alcătuit partidul național, cum a hotărît facerea Memorandului și ducerea lui la Viena. Zice apoi că fiindcă conferința națională stătătoare din peste două sute de deputați, a hotărît Memorandul și după facerea lui l-a declarat întru toate de al seu, nu pot fi trași la răspundere numai cei 25 de membri ai conferinței care alcătuiesc comitetul. Dar totodată dl. *Dr. Rațiu* aduce aminte tribunalului că față cu D-sa are loc așa zisa „prescripțiune“.

(Este adică rînduit de lege că după sevîrșirea unei fapte, în cât timp se poți fi tras în judecată, ear dacă acel termen de timp prescrist a trecut, nu mai are drept să te iee la răspundere, și aceasta se zice că față cu făptuitorul cutare are loc „prescripțiune“).

Față cu comitet, zice dl. *Rațiu*, are loc prescripțiunea, fiindcă în timp de un an trebuia pornit procesul, ce nu s'a făcut decât mai târziu, și așa s'a trecut timpul iertat. Dar mai zice dl. *Rațiu*, că de vreme ce numai răspîndirea și tipărirea Memorandului e pentru-ce vreau să pedepsească comitetul, D-sa vestește, că fiind bolnav în zilele de 25 și 26 Martie 1892, când s'a hotărît de Comitet tipărirea și răspîndirea, d-sa nu a luat parte și așa față cu, d-sa procurorul ar trebui să-și retragă acușă (pîra).

George Pop de Băsești declară înainte de toate că se alătură la cele spuse de *Coroianu* și *Dr. Rațiu* în parte, primește însă răspunderea pentru Memorand, și roagă pe tribunal să iee în socoteală și față cu el „prescripțiunea“. Legea zice că pentru Ardeal un delict se prescrist (trece de a mai pute fi pedepsit) în timp de un an dela sevîrșirea lui; ear pentru Ungaria în timp de 6 luni. Fiind însă că el nu este Ardelean, prescripțiunea are loc cu atât mai virtos, chiar și dacă delict ar fi sevîrșit de fapt.

Vasilie Lucaciu: Onorat tribunal regesc și onorată curte cu jurați! Mai înainte de toate țin să arăt înaintea onoratului tribunal și starea în care mă găsesc eu acum când apărătorul m'a părăsit. Pentru mine e această stare grea întrucât dl. președinte al tribunalului a deschis o desbatere privitoare la meritul acusei și la prescripțiune. Eu, care deși știu carte, nu cunosc însă toate legile amănunțit și așa m'am întrebat până unde se ținde dreptul meu de apărare? Acum știu, și voesc să însemn bine starea cea grea a unui acusat care n'are la spatelile sale un apărător, spre a-l călăuzi în cele ale legii.

Dacă este vorba de Memorandul subșternut la Maiestatea Sa, atunci eu față cu dl. procuror întreb: când a văzut, acest Memorand lumina soarelui pentru întreaga lume, ca acușatii lui să poată fi trași înaintea judecării? Și mai întreb pe dl. procuror:

Are d-sa cunoștință numai că s'a publicat în lumea largă un Memorand, sau are cunoștință, că aci în Ungaria și Transilvania este un partid național român, cu slujbașii sei imputerniciți? Și că făcut-a acest partid în conferențele sale cândva un Memorand, care formează obiectul judecării de astăzi? Și mai departe, când a văzut lumina acest Memorand în sinul organelor sale, acest Memorand, care nu este numai lucrarea noastră, a celor 25 membri acușati, ci este fătul partidului național român, este fătul întregii națiuni române, care a hotărît publicarea lui în „Gazeta Transilvaniei“, și în „Tribuna“.

Cu privire la „prescripție“ apoi noi luînd pilda țerilor culte, am primit și în partidul nostru național, ca toate hotărîrile lui să fie publicate în foaia lui oficială. Terminul prim, până la care s'ar fi putut face proces e acela dela care gazeta l-a publicat. Dl. procuror însă găsește, că acesta e a să lua de atunci, când Memorandul s'a tipărit în „Tribuna“, de când el s'a publicat în alte foi, e mai departe de când s'a tipărit în mai multe limbi, mai e și de acum, fiindcă o carte istorică, același Memorand îl publică. Va fi și peste un an, când un om care se va ocupa cu viața națiunii noastre, și îl va publica din nou. Astfel și acum și peste un an, și peste 10 ani, ori de câte-ori acest Memorand se va publica, vor putea tot veni puterile de stat ale Ungariei să facă procese comitetelor noastre naționale. Însă dlilor, a judeca în acest chip însemnează a duce ad absurdum mînuirea cu dreptatea. Să nu întoarcem însă, dlilor, pe dos cele mai sînte adevăruri, să nu încercăm prin mijloace măestrite a schimba scopul ideilor și să nu ne jucăm cu cuvintele într'un mod așa de ușuratic, atunci când avem de făcut cu lucruri atât de mari, cu care se ocupă întreaga lume învățată.

Memorandul s'a tipărit în foaia oficială a partidului național și acest timp de tipărire este singurul și adevăratul termen dela care s'ar fi putut porni procesul, dovezile care se aduc aci sînt numai pentru asupra și zdrobirea noastră. Drept aceea eu, cer ca onor. tribunal să binevoiască a lua ca termen de socotire al prescripțiunii termenul în care Memorandul a apă-

rut în foaia oficioasă a partidului național român.

Domnule Președinte! Memorandul este lucrarea întregului partid național român. Dovadă ne este protocolul conferinței din 1893, în care se spune că pașii comitetului național la facerea și așternerea Memorandului, îi recunoaște de ai sei și întărește. Va să zică, nu avem a face cu o lucrare numai a comitetului național, ci cu una a întregii conferințe. Trec acum, onorat tribunal regesc, la o altă socotință, care pentru noi este de mare însemnătate și anume că noi acum când stăm pe banca acușătorilor ca ce stăm?

Domnul procuror a tăgăduit că noi am fi înfățișând poporul român! Mă mir de această vorbă!

Noi Românii ne-am întocmit ca partid național român, care cuprinde pot zice, toată suflarea românească. Un singur partid avem. Acest partid înfățișează întreaga populație română; și atunci oare membrii comitetului pe cine înfățișează?

Răspunsul este firesc, el înfățișează poporul însuși și numai printr-o siluire, numai prin o sfortare de cuvinte s'ar pute zice, cum dl procuror zice, că membrii comitetului partidului național nu înfățișează acest partid. Prin toate acestea voesc să ajung, onorat tribunal regesc, la scopul pentru care am luat cuvântul de a îndupleca pe dl procuror să-și retragă pira.

Nu știu dacă vom isbuti, am însă știința în suflet că așa ar trebui să se facă.

Memorandul este lucrarea întregii națiuni române.

Se zice că în acest Memorand sunt ziceri vătămătoare și contrare legilor.

Pentru-ce? Pentru-că vrea să atragă luarea aminte a celor chemați asupra părților nesănătoase a legilor. Și spune dl Lucaciucum luptă partidele unguerești cele mai multe contra deosebitelor forme de legi pe care nu le află ele de bune, și acelora nu li-se zice nimic, nu li-se mișcă un păr pe cap pentru această luptă tot contra legilor!

Și atunci tot mă întreb: oare numai Românii să nu le fie iertat a veni cu o cerere înaintea publicului? Oare numai Românii să n'aibă dreptul a pune două linii una lângă alta și să zică: starea noastră nu mai este de suferit, cerem îndreptarea?! Cunoaștem răul căruia ne supunem, pentru-că acest rău stă în legi, și noi suntem deprinși a respecta legile, dar noi cerem îndreptarea acestor legi, pentru-că le găsim nedrepte!

Ei bine, dacă o astfel de pașire dreaptă și neascunsă, dacă asemenea simțăminte spuse în mod fățiș, la lumina soarelui și cu cele mai curate gânduri, sunt o călcare a legilor, atunci mă întreb, ce înțeles mai are constituțiunea în Ungaria și Transilvania? Pe temeiul acestor lămuriri rog pe dl procuror a-și retrage pira.

Cu privire la „prescripțiune”, rog pe onoratul tribunal să binevoască a aduce hotărâre în toată forma.

Ziua a șasa.

Deschizându-se ședința vorbește:

Dl D. Comșa: Ilustre dle president! Noi suntem aici nu mai puțin de 20 de cetățeni, care cer și nădăjduesc că le va fi îngăduit a-și face apărarea în cea mai deplină libertate. Să-mi dați, voe să fac și eu o mică însemnare față de „prescripțiune”. Eu, după-cum ați aflat, nu cunosc limba maghiară de

loc, lucru care nu are atâta însemnătate, când la spatele mele aveam un apărător. Astfel însă mă aflu într-o stare strimtorată. Eu ca unul ce nu cunosc limba maghiară și nu sunt nici jurist, nu știu dacă am înțeles bine scrisoarea pîrtoare, citită numai unguerește.

Dacă nu mă înșel, dl procuror mă trage la răspundere pentru-că noi am hotărît tipărirea și lățirea Memorandului. Aș ruga însă pe onor. dl procuror să binevoască a spune amănunțit pe ce se întemeiază d-sa când ne trage în judecată? Ia d-sa drept temeiul ziua când noi am hotărît tipărirea și răspândirea Memorandului? Dacă așa este, atunci am onoare a declara, că față de noi hotărît are loc prescripțiunea, și eată pentru-ce. Zilele când s'a hotărît tipărirea Memorandului sunt 25 și 26 Martie 1892, ear' onor. procuratură a dat poruncă ca eu și colegii mei să fim urmăriți și ascultați la 13 Maiu 1893. Găsim deci că este un an și 46 de zile.

De cumva însă dl procuror cere pedepsirea mea pe cuvânt, că ași fi răspândit exemplare, îl rog să-mi dovedească aceasta, căci eu tăgăduesc că aș fi răspândit măcar un singur exemplar.

Procurorul *Vita Sándor*, zice că față cu prescripțiunea a hotărît deja Curia. În ședințele dela 25—26 Martie 1892 s'a hotărît publicarea și răspândirea Memorandului, la care ședința *dl Comșa* încă a luat parte. Cele zise de prescripțiune nu au loc, căci timpul prescripțiunii nu e de un an, ci de 3 ani. *Acusa se întemeiază pe faptul, că acusatul a luat parte la ședințele comitetului din 25—26 Martie 1892, unde s'a formulat cuprinsul și s'a hotărît publicarea și răspândirea Memorandului.*

Dr. D. P. Barcianu: Onorat tribunal! Pentru întâia dată stau pe banca acușătorilor. Veți înțelege în ce stare sufletească mă aflu, mai ales văzându-mă lipsit de apărători. Mă alătur la declarațiunile dlor Dr. Rațiu și Coroianu. Aș dori însă, ca să-mi dați și mie voe a-mi spune părerile mele cu privire la prescripțiune.

Dacă pentru-că în ședințele dela 25—26 Martie 1892 am hotărît tipărirea și răspândirea sunt dat în judecată, atunci a intrat timpul de prescripțiune. Dacă însă pentru răspândire sunt acusat, atunci cer să mi-se dovedească când aș fi răspândit, în ce chip, și cui?

Procurorul spune pe scurt, dar' cam nehotărît, tot cele zise dlui Comșa.

Septimiu Albini: Onor. Tribunal! Știrea mea aici fără apărător este cu atât mai grea cu cât mă aflu în fața unui județ ca dl procuror, care vine cu o grămadă de legi cetește o mulțime de §§-i, și eu sunt silit să mă apăr singur. Zic însă și eu că față de noi a intrat prescripțiunea și rog pe onoratul tribunal să binevoască a hotărâri asupra acestei trebi.

Tăgăduesc că înalta Curie ar fi hotărît în această treabă, din contră, după cât pricep eu, Curia a zis că are să hotărască tribunalul și tot Curia s'a incredințat, că termenul de prescripțiune nu ar fi trecut, zicând că un an de zile este termenul de prescripțiune ear' la noi mai trec încă vreo câteva zile peste un an.

După-ce mai vorbește *N. Cristea* și *P. Barbu*, tot la prescripțiune, ședința se ridică la 11 oare, pe 20 de minute.

Se deschide apoi de nou la 11 oare și 40 minute.

Dl Dr. Mihali: Onor. tribunal și onorată curte cu jurați! Zic și eu că mă simt într-o stare încurcată în lipsă de apărător. Pira dlui procuror stă în aceea, că membrii

comitetului partidului național sunt singuri răspunzători de aceea carte, care e de altfel a tuturor Românilor, numită Memorand.

Întru-cât mă privește, declar, că abia dela anul 1884, am luat parte la lucrările partidului din care fac parte.

Am fost și eu trimis de alegători români să iau parte la consfăturile din Sibiu și înainte de a pleca primiam totdeauna îndrumări asupra treburilor pe care aveam să le susțin în desbaterile sfatului. Ca atare eu nu făceam alta decât plineam voința alegătorilor mei, fiindcă țin să se știe că Memorandul este lucrarea nu numai a trimișilor, ci a întregului popor român. Alegătorii care ne-au trimis în Sibiu la sfatul din 1892, ne-au dat porunca lor în înțelesul să lucrăm din toate puterile, pentru votarea Memorandului și cu privire la așternerea lui să cerem ca să se facă fără amfnare.

În înțelesul îndrumării primite dela alegătorii mei, am votat și eu toate punctele privitoare la publicarea și așternerea cără Tron. Îmi pare rău că s'a trecut peste o împrejurare, care este, după mine, foarte însemnată, aceea că înainte de a merge la sfat, primisem încă acasă Memorandul, îl studiasem, și prin urmare când am mers la conferință cunoștiam mai dinainte, și noi și alegătorii cuprinsul lui. Dacă dl procuror susține că acest Memorand formează o lovire de lege, fi atrag luarea aminte asupra împrejurării că toată cercetarea ce s'a urmat până acum se întemeiază numai și numai pe recunoașterea noastră și să nu ne lăpădam de ea ca niște lași. Cu privire la acest punct cer să se însemneze că o recunoaștere făcută fie într'un proces civil, fie într'un proces criminal, nu poate fi luată decât numai și numai așa cum a fost făcută recunoașterea.

Eu recunosc că fac parte din membrii care au hotărît redactarea și așternerea cără Tron a Memorandului, nu pot recunoaște însă ce ziceți d-voastră că noi în acest Memorand n'am înfățișat voința tuturor Românilor.

Dl procuror zice că am fi criticat legile statului. Dar' cum s'ar putea altcum face cea mai binevoitoare critică asupra unei legi, decât zicând cel puțin că acea lege este ținută cu puterea? Că față cu Maiestatea Sa n'am fi urmat în chip legal, mărturisesc că sunt cu desăvârșire mirat de chipul cum dl procuror vede lucrurile. Nu cunosc mod mai legiuit de a mă adresa Capului țerii, decât acela pe care l-am urmat.

Dl procuror zice că sunt în Memorand părți de pedepsit pentru-că ele tind la neatrănarea Transilvaniei. Aș ruga pe dl procuror, să nu uite, că cererea de neatrănare a Transilvaniei este vestită din anul 1881, și că ea formează întâiul punct din programul partidului național român. Și e foarte firesc, că atunci când am intrat în acest partid eu să recunosc programul lui. De altfel, însuși guvernul a recunoscut programul partidului nostru ca întocmit în chip legiuit. Nu participam încă la lucrările partidului din 1882, când s'a publicat un Memorand. Pentru-că însă nouă proces ne este făcut pentru publicarea și tipărirea Memorandului, întreb pe dl procuror, pentru-ce Memorandul de acum 12 ani, care cuprindea vorbă cu mult mai aspre, ar fi mai îndreptățit, decât Memorandul din 1892, unde vorbele sunt cu mult mai domoale?

Ce să ține de prescripțiune, paragrafi de lege pe care se întemeiasc dl procuror sună în modul următor:

„Este stabilit după lege că în casuri de crimă prescripțiunea are loc după un an”, și

aşa fiind, nu cred că poate încăpea în mintea unui om de legi că într'un delict cu mult mai mic decât o crimă, prescripţiunea n'ar avea loc decât după *trei* ani.

Aduc pildă întempleră „*Nichita*”, în care înalta curie a hotărît că timpul de prescripţiune în Transilvania este de un an şi în Ungaria numai de 6 luni.

Di procuror însă când este vorba ca o hotărîre a înaltei Curii să fie în contra noastră, se întemeiază pe dînsa; ear' când această hotărîre ar fi sprijinitoare nouă, atunci d-sa cere să fie ținută legea din cuvînt în cuvînt.

Di procuror încearcă să răspundă dlui Mihali. Că acuzații nu ca membrii ai comitetului sînt acușați, ci ca singuratici, care împreună au săvîrșit fapta. Cât despre împunericărea dată de alegători, zice că autorizarea s'a dat decât așa pentru un Memorand, dar' nu anumit pentru acesta.

Memoriul din 1881 nu-i este cunoscut atunci nu era procuror, nu-l cunoaște nici acum, de aceea nu zice nimic despre el. La puternica dovadă al acusatului despre prescripţiune, în urma căreia prescripția în cazul de față trebuie să între înainte de un an căci delictul e mai puțin ca crimă — procurorul nu răspunde deloc. Trece fără a o atinge măcar.

Dr. Tripou. Onorat tribunal regese și curte cu jurați! În 1892 avocat în Bistrița și chiar atunci urmau conferențele cercurilor alegătoare ținute în vederea alegerilor care trebuiau să se facă. Îmi aduc aminte că conferențele alegătorilor români din cele două cercuri ale comitatului de unde sînt și eu, Bistrița-Năsăud, s'au ținut înainte de conferența cea mare 20 și 21 Ianuarie, care au avut loc la Sibiu.

Acești alegători, au trimis 6 deputați, între care eram și eu, cu obligămîntul, ca mergînd la conferența din Ianuarie 20 și 21 din 1892, să votăm și să spriginim publicarea și așternerea „Memorandului” către Tron.

Cer dară să se însemne că Memorandul nu este numai o lucrare a ședinței din 25 și 26 Martie 1892, ci este, ca să zic așa, lucrat de „acasă” din cercurile alegătoare.

Aleșii cercurilor alegătoare aveau îndrumări ca, ducîndu-se la Sibiu, să voteze publicarea și așternerea Memorandului către Tron. Cu aceste îndrumări am luat parte și eu la conferența din 20 și 21 Ianuarie, care avu loc la Sibiu. Afară de aceste îndrumări primite de acasă, aleșii poporului primiau în Sibiu telegrame dela alegătorii lor, prin care li poșteau să aducă la îndeplinire însărcinarea lor.

Aceste conferențe au avut loc la lumina zilei, sub încuviințarea dată de oficiile țerii, și prin urmare nu poate fi trasă la îndoială legiuirea hotărîrilor acelei conferențe.

Conferența din anul următor, 1893, Iulie, a întărit hotărîrile conferenței diu 1892, și aeeasta este o dovadă mai mult, care îmi dă dreptul să zic, că Memorandul nu este numai lucrarea noastră, a acelor 25 de acușați, ci a întregului popor român, care urmăria cu neclintit interes lucrările acestui comitet. Țineam să scot acestea la iveală, fiindcă socotesc, că în cele din urmă domnul procuror se va încredința, că în adevăr membrii comitetului partidului național român înfățișau în chip neîndoelnic pe poporul român, care va declara și dînsul că a lui o lucrare săvîrșită de aceștia. Mai departe aş ruga pe domnul procuror să nu uite, că din fericire poporul român nu are decât un singur partid, sub steagul căruia acest popor întreg stă. Că acest partid să află, nu poate fi tras la îndoială; că nu s'a arătat încă în afară lucrînd cu destulă putere, aceasta vine din

înalta alcătuire a legii electorale, după-care Români, cu toate că sînt un număr mare în această țeară, nu pot lua parte la lucrările publice.

Presidentul atrage luarea aminte a dlui Dr. Tripou că s'ar fi depărtat dela obiect.

Dr. Tripou: Nu cred, dle președinte, să mă fi depărtat. Vorbesc de mergerea mână în mână a poporului român cu aleșii lui, și aceasta o fac pentru-ca să dovedesc că Memorandul este o lucrare a tuturor Românilor. În fața legii membrii unui partid înfățișează pe alegătorii lor, alegători, cari sînt tot așa de răspunzători ca și aleșii lor, atunci când este vorba de un lucru obștesc, care a fost făcut cu voința tuturor.

Despre prescripțiune, susțin și eu ca și soții mei, că prescripțiunea are loc în cazul de față. §. 117 din lege zice, că între altele pedeapsa încetează prin prescripțiune. Di procuror are aerul a se întemeia pe hotărîrea înaltei Curii, când zice că în cazul nostru prescripțiunea are loc după trei ani.

Eată ce găsesc în lege (cetește un paragraf de lege privitor la prescripțiune, apoi zice mai încolo:

Așadar' cu privire la delictele de presă găsim rîndueli în patenta din 1852. Aci este vorba de pedeapsă, și atunci întrebarea se pune astfel: *cînd* pot fi eu pedepsit? și dacă am făcut o greșală, cînd încetează pedeapsa mea? Atunci cînd „se prescrie”, fie că se prescrie prin moarte, prin grațiere sau prin rîndueli de ale legilor.

E, domnilor, neîndoelnic, că față cu noi prescripțiunea are loc. Întrebarea este, cînd am săvîrșit noi delictul? În ședința din 25 și 26 Martie 1892. Cînd am fost acușați? Peste un an și două luni, în luna Maiu 1893! Așadar' prescripțiunea de care vorbim se întemeiază pe rîndueli formale ale legii, și în urmare rog pe onorabil tribunal să dea acestui punct însemnătatea pe care el o vrednicește. Totdeodată declar, că mă alătur la cele susținute până acum de consoții mei.

Procurorul răspunde slab și de tot rece repețind cem cele zise mai nainte și trecînd fără a atinge cele mai puternice dovezi.

Ședința se închide la 2 oare 15 minute.

*

În ziua *șeptea*, despre care vom publica dare de seamă în numărul viitor, s'a vorbit mai departe asupra „prescripțiunii”, de către ceilalți acușați.

În ziua a *opta* apoi, încheindu-se dezbateră asupra acestei întrebări, deși precum se poate vedea deja din vorbirile de până aci a acușătorilor, adevărul e curat ca lumina soarelui pe partea lor, că timpul iertat de a porni proces contra Memorandului a trecut, — totuși tribunalul retrăgîndu-se a judecat și a adus hotărîre, că privitor la „prescripțiune” să respinge cererea acușătorilor și dovedirea lor!

S'au cetit apoi tot în ziua a opta părțile împincinate din Memorand și s'au dat părerile asupra traducerii, mărturisind tîlmacii înșiși, că traducerea a fost rău făcută în ungurește!

*

Despre durata procesului putem spune, că, după-cum se vestește din Cluj, el va ținea încă până către sfîrșitul săptămîinii viitoare.

3/15 Maiu în Sibiu.

Să vor fi aflînd încă de bună-seamă, deși mai rari, în poporul nostru bărbați cu capurile ninse de vreme, cărora de câte-ori le pomenești de „*trei-cincisprezece Maiu*”, aduceri peste aduceri aminte încep să li-se ivească și li-se imbulzesc în creier, și clipe întregi stau în loc, simțînd cum, chiar și fără voea lor, gînd pe gînd li-se alungă prin minte în goană repede, și icoane pe icoane, de bucurie, de mîndrie ori de groază, — și inimile li-se încălzesc, li-se aprind, li-se îndoioșează, și câte o lacrimă răsleața, mare și caldă; strîmătorată în locașul seu de ferbințeala acestor stări mișcate ale sufletului, izbucnește, se ivește în ochiu și se rostogolește în jos pe fața căruntului gînditor.

Este 3/15 Maiu data, care ne aduce an de an aminte de ziua cu aceeași dată din marele an 1848.

Isbucnise revoluțiunea milioanelor de iobagi, în contra nemeșilor fără inimă și fără milă, care li țineau robi și se purtau cu ei ca cu o ceată de ori-ce alte animale.

Poporul român era iobag și el, chinuit și el. Dat-a însă Dumnezeu să se ridice chiar atunci din sinul lui bărbați cu inimi mari și minți luminate, și acestia înțelegînd vocea vremii, înălțatu-și-au vocile lor și strigat-au cu răsunsetare: „*Deșteaptă-te Române!*” și Românilor deșteptatu-s'a și s'a ridicat sus, cu lanțurile zuruind pe trupul seu. Și zis-au marii și luminații bărbați poporului să se adune în grabă la un loc ca să se sfătuească împreună asupra întrebării că ce e de făcut mai departe. Și albit-au șesurile și dealurile cu toate potecile lor de șirurile de Români în haine albe, ce înaintau strîngîndu-se dela Răsărit și dela Apus, dela Miază-Zi și Miază-Noapte spre același loc, spre același punct: Spre șesul frumos și întins *de lîngă Blaj*, în lungul căruia ca o pînză nălbită lucesc curgătoarele ape al *Tîrnavei-mari*.

Nu mai puțin ca *patru-zeci-de-mii* Români s'au adunat aci, și mare sfat național ținut-au, și hotărîre luat-au ca să scuture de pe grumazul lor rușinosul jug de iobagi, și înșuflețitu-s'a mulțimea, și scuturatu-s'a poporul, și zuruind căzut-au de pe trupul lui lanțurile grele și ruginite, și prăbușitu-s'a de pe grumazul lui jugul bîtrîn și putred al iobăgiei, — și juratu-s'a fiecare naintea lui Dumnezeu și a neamului seu, că cu arma în mână, cu vîrsarea sîngelui și jertfirea vieții, să nu sufere mai mult ca vechiul și mucedul jug să se mai pună pe grumazul seu ori ruginitele zale pe trupul seu!

„*Cîmpul-Libertății*” numitu-s'a locul pe care s'a luat această sîrbătorească și eroică hotărîre, și sfînt este locul acesta pentru noi, — precum sfîntă ne este și ziua în care hotărîrea s'a luat! Și această zi este 3/15 Maiu.

Pe multe locuri Români țin praznic în această zi, și merg la biserică și se roagă pentru sufletele acelor răposați eroi ai neamului nostru, care în urma hotărârii de pe „*Câmpul-Libertății*” de lângă *Blaj*, cu curagiu de lei în luptă aruncatu-s'au, și căzut-au ori suferit-au mult în acea luptă. Și bine fac toți cei-ce prăznuesc această zi în acest fel. Cuvine-nise nouă să ne aducem cu sfințenie aminte de marii neamului nostru, și să nu-î uităm pe ei, căci prin aceea se face un popor mai ales vrednic de cinste, că își onorează și preamărește pe cei-ce pentru el în luptă grea s'au avântat.

În *Sibiu* din privilegiul acestei zile s'au întocmit o frumoasă sărbătorire.

Anume în preseara de 3/15 Maiu, meseriașii Români din *Sibiu*, au poftit pe Români de aici la o petrecere prietenească în sala dela „*Grădina-Flora*”. Seara pe la nouă ciasuri sala era plină îndesată, partea cea mai mare doamne și domnișoare. Au luat parte și mai mulți deputați de ai sinodului arhidieceșan gr. or. apoi mulțime de meseriași, țerani și țerane.

Serbarea a deschis-o domnul *Nicolae Simtion*, tipograf din *Sibiu*, după care a urmat cuvântarea gătită anume pentru această seară a domnului *Toma Simtion*, culegător tipograf, o vorbire și bine gândită și bine rostită de alcătuitorul seu. Musica cânta după fiecare vorbire câte o cântare națională românească. Multă plăcere a făcut publicului corul meseriașilor români din *Sibiu*, alcătuit din tineri meseriași și domnișoare, și care a cântat multe poezii frumoase naționale, anume: „*Deșteaptă-te Române*”, „*Răpirea Băsarabiei*”, „*Noi țeranii dela țeară*”, ear' cea mai mișcătoare și mai isbutită între cântările de altfel toate isbutite ale corului, a fost cântarea „*Doinei lui Lucaciu*”, pe care o ascultam cu toții oprindu-ne chiar și răsuflarea! Mulți nu și-au putut oprî lacrimile în mișcătoarele locuri unde se zice cătră mierză ca să sboare la fereastra dînsului în temnița întunecată dela *Sătmar* unde el nu vede lumină și soare, și se-î ducă nchinăciune dela ntreaga națiune! Toți simțiam că din inimă îi trimitem acea vrednică închinăciune.

A declamat în această seară domnul *Andrei Baltes*, care a treia zi avea să între și d-sa de nou în temniță, poesia „*Dorobanțul*” de *V. Alexandri*. Domnul *Fleacă*, calfă, a cântat o prea frumoasă doină populară, ear' d-șoara *Eugenia Grecu*, a cântat spre cea mare plăcere a ascultătorilor, poesia „*Până când frate Ardelene*”. Publicul a aplaudat-o mult, încât a trebuit se o cânte a doua-oră.

Pe la 12 oare noaptea, cei mai înaintați în vîrstă au început a se depărta, ear' tinerii au rămas și au încins yesele jocuri până aproape în ziori de zi.

În dimineața de 3/15 Maiu, s'a slujit în bisericuța din *Sibiu-Cetate*, obici-

nuita rugăciune de dimineața, prin domnul *Dem. Cunțan*, profesor și duhovnic seminarial, la care însă au luat parte afară de elevii seminarului și public român. S'a făcut la sfîrșitul utreniei, slujbă „pentru odichna sufletelor protopărinților, părinților și fraților nostri, care și-au primejduit libertatea și vieța în luptă pentru Tron, Patrie și pentru libertatea și binele poporului nostru”. După sfîrșirea slujbei d-zeești, publicul din *Sibiu*, mai ales tinerimea, elevii seminarului, domni, doamne și domnișoare, au mers în rîndueală frumoasă până la cimiterul bisericii gr. cat. de aici, unde se află mormintele scumpilor nostri *Papiu Iarian*, tribun din 1848 și *George Barițiu*, mare luptător național în 1848 și după 48.

Adunați în giurul prețioaselor morminte, cele vre-o 300 de persoane, cu capetele descoperite au stat la săvîrșirea sărbătoririi. S'a rostit drept început, întru odichna sufletelor lor, și aci un „*Tatăl nostru*”, apoi dl *August A. Nicoară*, candidat de avocat și deputat sinodal, a rostit o înflăcărată și înălțătoare vorbire, în care a spus pe scurt cine au fost acești doi mari bărbați, și ce au făcut ei. Vorbirea domnului *Nicoară* a înălțat și însuflețit pe toți tinerii, dar' a stors și lacrimi din ochii lor, și mai ales din ai simțitoarelor mame.

A urmat apoi declamarea poesiei „*Cătră martirii români din 1848—49*” de *Andrei Murășan* prin domnișoara *Domnica Chirtop*.

Poesia aceasta, prea potrivită pentru acest privilegiu, este și ea în sine frumoasă, dar' apoi a fost ridicată în frumseța, puterea și farmecul seu, foarte sus prin declamarea măiastră a domnișoarei *Chirtop*. Știam că domnișoara *Chirtop*, o drăgălașă și inteligentă fiică a *Munților-Apuseni*, e o bună d-clamatoare, dar drept se spunem, la așa de mult par'că tot nu ne-am fi așteptat. Așa a știut răstălmăci prin declamare simțemintele scriitorului, și așa știa nimeri accentuarea cuvintelor tocmai pe tocmai la locul nimerit, încât au rămas cu toții încântați și înălțați de declamare. Și-a făcut, și ne-a făcut nouă tuturor care am fost acolo de față, multă onoare!

De încheiere s'a cântat din partea tuturor celor de față cu mare înfocare, câteva strofe din „*Deșteaptă-te Române*”, repetîndu-se de trei-ori și cu degetele mînei drepte sus ca la jurămint, cuvintele:

„Murim mai bine în luptă cu gloria deplină
Decât să fim sclavi earăși în vechiul nost pămînt!”

După care apoi însufleții ne-am întors cu toții acasă, tot în bună ordine, anume: frumoasa cunună de domnișoare, ca conducătoare, înainte, urmînd apoi doamnele, domni și elevii seminarului.

A fost o sărbătorire frumoasă și încurajitoare. Onoare celor-ce au luat parte!

im.

Apucături miserabile!

Foile ungurești din *Cluj* și-au perdut ori-ce rost în fața *Procesului Românilor*, și nu știu cu ce arme să mai lupte contra bravilor nostri stegari, ca să le strice, să facă pe judecători să-î pedepsească rău.

Purtarea acușărilor și toată ținuta lor a fost și e atât de cuminte și de înțeleaptă, că a afla într'insa vină, e peste putință. S'au pus drept-aceea uitatele de D-zeu foi din *Cluj* să scornească fel și fel de minciuni, care de care mai ticăloase și josnice despre marii nostri. Dar' apoi cea mai ticăloasă, cea mai criminală între toate o a scornit „*Ellenzék*” și „*Erdélyi Hiradó*”, ear' după ele o au trimbițat toate-toate foile ungurești din țeară, și anume o minciună dată vileagului cu gândul de-a ne strica nouă și cauzei noastre atât aici cât și în străinătate.

S'a scornit adecă că dl *Dr. Vasilie Lucaciu*, când în a doua zi a procesului la ameazi a eșit dela pertractare, ar fi ținut în piața *Clujului* o vorbire cătră popor, în care vorbire ar fi vătămât adînc onoarea însuși *Maiestății Sale Regelui*, strigînd: „*Trăească Împăratul, jos cu Regele!*” când știut este că *Împărat* și *Rege* ne este același, *Maiestatea Sa Francisc Iosif I.*, *Împărat al Austriei*, *Rege al Ungariei*. Cine poate crede așa ceva despre *Dr. Lucaciu*? De bună-seamă un creier scrintit unguresc!

Dar' firește li-a prins bine tuturor foilor ungurești această spurcată minciună, căreia s'au grăbit cu toatele a-î pune aripi și a o trimbița lumii, nădăjduind că da de cumva ajunge și la urechile *Maiestății Sale* și *Maiestatea Sa* crezîndu-o, să prindă ură mare asupra *Românilor* care prin frunțașii lor îl vătămă ca *Rege-al-Ungariei*.

În fața acestor ticăloase și păcătoase minciuni, dl *Dr. Vasilie Lucaciu* trimite „*Tribunei*” spre publicare o „*declarațiune*”, în care zice hotărît:

„În numitele ziare maghiare („*Ellenzék*” și „*Erdélyi Hiradó*”) între altele se spune, că eu pe strada *Clujului* aș fi voit să țin nu știu ce fel de vorbire și că ași fi vătămât prin cuvintele mele chiar și onoarea datorită *Maiestății Sale Preagrațiosului Monarch, Împărat și Rege apostolic*.”

Acesta e un neadevăr. Eu n'am voit să țin nici un fel de vorbire pe stradă sau piața *Clujului*, și nici n'am ținut, precum nici onoarea datorită *Suveranului meu* n'am vătămă-o nici-odată prin nici un cuvînt!

Declar, din contră, că am fost pururea și sînt cel mai credincios supus al *Maiestății Sale Monarchului meu*. Totodată sînt silit a mărturisî cu durere, că o astfel de încercare chiar din partea acelora care nu de multe zile au săvîrșit aici în *Cluj* cele mai de desprețuite parade pentru *Kossuth* spre înscărbirea întregului popor român credincios model față cu înalta dinastie domnitoare a *Habsburgilor*: zic o astfel de învinuire la adresa mea, este culmea nemerniciei!

Cluj, 10 Maiu 1894.

Dr. Vasile Lucaciu.

Di Ioan Russu Șirianu

a primit sub decursul procesului Memorandului o mulțime mare de dovezi, că anume cât de iubit ne este domnia-sa tuturor Românilor de bine, și cât de popular. Ușa temniței d-sale, de când s'a început procesul, acuși nu se mai închide. Patru es și patru intră. Căci așa s'a dat voe cercetătorilor, că cel mult câte patru odată se poată intra. Și deși fusese vorba ca numai *Foia* și *Dumineca* să se ierte a intra la d-sa pe vedere în *temnița ordinară* din Cluj, totuși după-cum se scrie d'acolo, procuratura în fața mulților vizitatori care doriau să vadă pe dl *Russu Șirianu* a lăsat intrarea și în celelalte zile. Luni în întâia zi a procesului a primit visita mai multor trimiși din comitatul *Aradului*, astfel pe țeranii din *Șiria, Măderat, Galșa* etc. Marți l-au vizitat dnii preoți de pe *Câmpie* (dela *Căpuș, Iclânzul, Lechința, Iernut* etc. etc.) mai mulți preoți din giurul *Blajului* și al *Sibiului*, precum și prietenii dela *Șiria, Sibiu* și *Rășinari*. Mercuri l-au vizitat preoții dela *Dezna* și *Teregova* (Bănat), ear' după amezii mulțime foarte mare. Intrarea s'a iertat pentru câte patru persoane. Dnii Iordan *Bogdan* (București), Sever *Bocu*, Silviu *Bichicean*, G. *Verzea* (Săcele) și A. *Bogdan*, care n'au putut intra, i-au trimis o prietenească adresă de încurajare.

Ear' cu data de 1/13 Maiu se scria „*Tribunei*“, dela Cluj următoarele: Atât ieri cât și azi, întemnițatul nostru amic *Russu Șirianu* a fost vizitat de numeroși amici. Astfel l-au vizitat ieri d-nii *Diamandi Manole* (Brașov), Dr. *Alexandru Hossu* (Deva), preoții din *Comana-inferioară*, d-șoara *Augusta Orghidan* (București), ear' azi dnii Dr. I. *Rațiu*, G. *Pop* de *Basești*, Dr. V. *Lucaciu*, *Patriciu Barbu*, Dr. T. *Mihal*, *Aurel Suciu*, M. *Veliciu*, Dr. G. *Tripon*, membri ai comitetului național, Dr. *Gavrilla*, avocat din *Neoplanta*, Dr. V. *Branisce*, Dr. St. *Petrovič*, *Utalia*, apoi d-nul și d-na Dr. *Barcian*, d-nul și d-na D. *Comșa*, d-na N. *Cristea* și d-șoara *Agnes Cristea*, d-na *Petr. Barbu*, și D. *Barbu* (jurist).

Firește toate aceste cercetări sunt frumoase și încurajatoare semne de dragostea cea mare de care dl *Russu* se bucură la noi Români. Adevărat că dacă de dragoste se bucură, vrednic și este de dînsa.

D-sa va petrece încă în închisoare până *Mercurea* viitoare, când va fi pus pe picior liber, și va putea să se întoarcă pentru a-și pune ear' toate puterile întru ducerea mai departe a avântatei noastre lupte naționale. Aici este așteptat cu multă nerăbdare și dor, și noi îi dorim să-l vedem întors în pace și sănătos.

Avram Iancu!

În Munții-Apuseni lucrează două comitete într-o aduna bani pentru împodobirea mormântului marelui nostru erou din 1848, *Avram Iancu*. Un comitet l-am făcut cunoscut cetitorilor nostri în numărul 15 al „*Foii Poporului*“. Celalalt a publicat un apel mai lung în „*Tribuna*“, din care scoatem următoarele:

Cătră frații Români!

E frumoasă dar' grea chemarea ce o are neamul românesc la porțile dinspre Răsărit ale Europei: de a fi paza neadormită a ordinii și înaintării. Sbuclumările de veacuri ale poporului român sînt dovadă, că el *voeste* și *știe* să ducă la îndeplinire această nobilă chemare.

Mari și îndelungate au fost bătăile sorții, adînc sînt săpate ranele trecutului pe corpul națiunii noastre.

De aceea renașterea a mers încet, însă cu atât mai sigur: *înainte, mereu înainte!*

În vremea redesteptării naționale, D-zeu ni-a trimis adese bărbați mari, dühuri alese!

Acestia, în marea lor iubire de neam, s'au adus pe sine jertfă sfântă pe altarul națiunii.

Luceferi strălucitori, ei vor lumina totdeauna cărările viitorului și vor îmbărbăta pe urmași la jertfe, la abnegațiune, pentru cauza cea mare: fericirea acestui popor al nostru.

În semn de iubire și recunoștință poporul român i-a preamărit în cântecele sale, atîta însă tot.

„*Sărac în țeară săracă...*“ ce și putea altă să le aducă?

Măreată între ceilalți se ridică figura lui *Avram Iancu*, eroul anilor 1848/49.

Fericirea poporului român a fost pentru *Iancu* singura sa țintă a vieții!

Acestui mare și neuitat Român, vor Moșii să-i ridice un monument vrednic de mărețea lui figură, în Munții-Apuseni, la un loc, care mai târziu se va alege.

Subsemnații au întocmit anume în comitet spre scopul numit și fac apel la toți Români de inimă, să le dea mână de ajutor întru împlinirea sarcinii ce și-au luat.

Cine ar dori să aibă liste de adunare, ne rugăm să se adreseze cassarului comitetului *Aurelian Danciu*, director și mare proprietar de mine în *Bucium*, posta ultimă *Abrud*. Tot acolo sînt a se trimite și banii adunați.

Abrud, 9/21 Aprilie 1894.

Dr. *Vasilie Fodor*, avocat în *Abrud*, *president*; *Grigorie Sima*, preot în *Cărpiniș*, *secretar*; *Aurelian Danciu*, director și mare proprietar de mine în *Bucium*, *cassar*; *Iosif Crișan*, avocat în *Abrud*; *George Gendel*, preot în *Corna*; *Nicolae Lobonț*, proprietar în *Abrud*; *Nicolae Băeșanu*, preot în *Bucium*; *Alexandru Danciu*, preot în *Bucium*; *Iovu Băbuș*, preot în *Bucium*; *Simeon Dandea*, proprietar în *Bucium*; *Nicolae David*, proprietar de mine în *Bucium*; *George Lupu*, proprietar în *Bucium*; Dr. *Enea Draia*, avocat; *Petru Popovici*, preot; *Ivan Motora*, preot; *Const. Cothișel*, preot; *Iosif Gomboș*, proprietar și învățător gr.-or.; *Iuliu Porutiu*, preot gr.-cat.; *Nicolae Corcheșiu-Moșul*, învățător.

Curagiu de Româncă.

Tinerimea română din țeara noastră a împărțit în multe locuri un apel îmbrăcat în colori naționale, prin care roagă pe poporul român să meargă la Cluj pe când se începe procesul „*Memorandului*“. Aflând de acest apel de altfel foarte nevinovat, mulți slujbași unguri și-au eșit din sărite de năcaz. Astfel solgăbirul din *Zernești*, lîngă *Brașov*, așezat în *Bran*, aflând despre nevinovatul apel a dat unui *jurat* din comuna *Zernești* și la doi *gendarmi* poruncă să caute la deosebite familii fruntașe după „*hârtiile* contra *Maghiarilor*“. Argații cutrierară comuna. Între alții soșiră și la casa dlui avocat Dr. *Iancu Meșianu*, tocmai a *treia zi de Paști*, și cerură, aflându-l în curte, „*hârtiile* contra *Maghiarilor*“. Dl *Meșianu* ceru lămuriri că cine i-a trimis? „*Domnul solgăbiru*“, fu răspunsul. „*Arătați-mi porunca domniei-sale în scris*“ — „*Ni-a dat poruncă cu vorba*“, răspuneră argații și porniră ca să între în casă. *Stați!* în casa mea nu vă este iertat să intrați, fără hotărîrea judecătorească *Cu puterea* însă — puteți în contra *legii*, eu nu mă pot pune în calea armelor“. Argații însă intrară.

Zărind pe masă niște tipărituri, cerură din nou „*hârtiile* contra *Maghiarilor*“. „*Luati-le cu puterea*, dacă vreați, eu nu dau uimic până nu-mi aduceți hotărîrea judecătoreșii în scris“, fu din nou răspunsul.

La acestea unul dintre *gendarmi* începă a face pe grozavul, cerend în chip obraznic *hârtiile*. Vezend cutozanta *gendarmilor*, îi întimpină doamna casei, d-na *Elena Meșianu*, născută *Groza*, din *Brăila*, o vrednică fiică a *României libere*.

„*Ce vreați! Nici în ziua Paștilor să n'am liniște în vatra mea!*“ Și atunci cu o mînie sfântă, ca fulgerul se repezi la masa cu *jurnale* și *hartii*, luă câteva apeluri ale tinerimii „*cătră popor*“ și rupendu-le *bucăfele*, *bucată de bucată* le aruncă în *baionetele gendarmilor* și oblu la *gendarmi* în obraz, *zicându-le infuriată și cu scîrbă*: „*Eată proclamațiunile, poștiți, poștiți! poștiți! Cărați-vă din casa mea! Cărați-vă, voi slugilor, și spuneți stăpînului vostru, că la noi în România liberă, gendarmii umblă după hoși și tâlhari și așeră țeara de vrășmași; nu umblă după hârtii nevinovate pe la oameni cinștiți și pacnici. Ajungă-vă urgia Paștilor românești!*“

Gendarmii rușinați, ca opăriți, eșiră — fără „*magyar ellenes papirok*“. Se vorbește să grozavul *szolgabiro* a făcut arătare strașnică la procuratură contra domnei și dlui *Meșian*: pentru împotrivire organelor „*oficioase*“ în slujbă „*oficioasă*“. N'are să i-se întemple însă nimic. Gendarmii au fost de vină și au trecut peste marginile drepturilor lor.

Alterego.

Discursul

Excelenței Sale I. P. S. Domn arhiepiscop și metropolit Miron Romanul, ținut în ședința casei magnatilor din 9 Maiu n. 1894.

„Telegraful Român” din Sibiu publică cuvântarea pe care a roșit-o E. S. Metropolitul Miron Romanul, și din care, în lipsa de spațiu, dăm și noi numai părțile mai însemnate.

*Excelența Voastră, Domnule president!
Înaltă casă!*

„Dovezile cu care Excelența Sa Domnul ministru de justiție ne-a adus planul de lege din desbatere, le-am aflat prea slabe, așa de slabe, încât după a mea părere pe acel temeiul planul de lege nu se poate primi nici chiar pe lângă cea mai liberală judecată, și trezește în mine prepusul că în dosul acestui plan de lege sunt ascunse alte scopuri cu mult mai depărtate.

„Ca dovadă zice dl. Ministru că în alte state civilizate, căsătoria civilă obligatoare este încă de mult introdusă, fără ca simțământul religios al populațiunii de acolo să fie vătămât; însă această dovadă are scăderea, că nu spune că în respectivele state, cu o puțină deosebire, populațiunea este și în privința religiei de aceeași credință, și în privința limbii, pe când la noi tocmai marea deosebire religioasă și de limbă face nefolositoare introducerea căsătoriei civile, ba din punct de vedere moral o face chiar peste putință, dacă nu cumva statul vrea să sguđue în temelilele sale așezeminte pe care bisericile le mărturisesc de sfinte.

„Este adevărat, că planul de lege nu oprește ca după încheierea căsătoriei civile să se poată face și cea bisericească, ba o ține chiar de dorit, și iartă că bisericele se poată sili pe credincioși la cinstirea învățăturilor ei, însă asta va provoca în multe cazuri frecări îngrijitoare în sinul unor biserici deja și la încheierea căsătoriei, dară mai ales la desfacerea ei.

„În sfârșit tot ca dovadă să aduce că căsătoria civilă, așa precum se plănuiește va înainta unirea politică a „națiunii”, prin contopire socială.

„Însă durere! la noi legăturile naționale în urma a unor prea dureroase neînțelegeri venite în timpul din urmă de o parte între maghiarime, de altă parte între naționalitățile nemaghiare, s'au stricat într'atâtă, în cât plănuita căsătorie civilă, după a mea părere, nu mai poate ajuta nimica la aceste rele, ci numai le poate înălța și înmulți; ar pute însă ajuta, și încă mult, pe lângă cumpăt din amândouă părțile prin respectarea drepturilor chezeșuite în legi, în care privință guvernul ar trebui să premerge cu exemplu mai bun.

„Eu nu pot primi planul de lege.”

Ear' într'u a sprigini și mai mult aceasta părere de respingere, Excelența Sa cetește telegrama pe care Sinodul din Sibiu (întrunit pe atunci) i-a trimis-o poftindu-l să protesteze de nou, ca și anul trecut, contra planului. Și zice mai departe între altele:

„Excelența Sa dl. Ministru, ieri vorbind de dreptul matrimonial în vigoare în biserica gr.-or. a zis că această biserică desface căsătoria și atunci când unul din căsătorii suferă de nebunie sau de vre-o boală nevindecabilă și că în cele trei diecese gr.-or. române este în vigoare drept canonic matrimonial deosebit.

„În aceasta este o greșală din partea ministrului, căci în temeiul ziselor scaderi sufletești și trupești biserica gr.-or. română nu desface căsătoria, ci o declară de nimicită, dară numai atunci, dacă una sau alta dintre aceste boale au fost mai mult sau mai puțin dezvoltate încă înainte de încheierea căsătoriei, și au fost ținute în ascuns; desfacerea și nimicirea căsătoriei însă sunt două lucruri deosebite.

„Că am ave drept canonic deosebit, spun că în diecesele aparținătoare metropoliei gr.-or. române din patrie, dreptul matrimonial este unul și același.

„După toate aceste acuma și în numele ilustrilor Episcopi ai provinciei mele metropolitane, declar din nou, că acest proiect de lege despre căsătoria civilă nu-l primesc, nu-l primim!”

Voci streine

despre

Procesul Memorandului.

E foarte mare numărul foilor străine care scriu despre marele nostru proces, și toate părtinitor pentru noi, osânditor pentru stăpânirea maghiară. Numai foarte puține jidovești au primit câte un articol din peană ungurească plin de minciuni și sudalme la adresa noastră, și acelea publicate pe bani scumpi.

Vom da pe rînd și pe scurt părerile foilor străine.

„Deutsches Volksblatt”, foaie foarte răspândită nemțească, ce ese în Viena, scrie sub titlul „Un proces contra unui popor întreg” următoarele:

„Aici e vorba de chinuirea Românilor, care se face mai ales în scopul de a maghiarisa cu desevîrșire popoarele nemaghiare. Toate procesele, câte în așa mare număr s'au pornit contra fruntașilor partidului român și contra ziaristilor, sînt o netăgăduită dovadă, că libertatea și egala îndreptățire în Ungaria sînt numai pe hîrtie, mai bine zis sînt numai pentru Maghiari și Fidani și că sînt goale nebunii când e vorba a se aplica aceste frumoase principii față cu urgisiții nemaghiari.

Procesul »Memorandului« e o dovadă deosebită despre felul și chipul cum se aplică legile în Ungaria când e vorba de a sugruma împotrivirea unui popor amenințat în viețuirea sa națională, din partea poftei de domnire a Maghiarilor.

Face apoi istoria mergerii deputației române la Viena, neprimirea deputației, întoarcerea și hotărîrea răspândirii Memorandului și pornirea procesului pentru asta apoi zice:

Procesul a deșteptat nu numai în cercurile pe care de-adreptul le privește, ci la toți nemaghiarii din Ungaria nespuse de mare îngrijire, pentru-că e vorba de o chinuire îndreptată astăzi contra acestora, dar' mîne poate contra lor.”

Această foaie aduce zi de zi dări de seamă despre decursul procesului, ear' în unul din numerii mai noi, zice:

„Procesul Românilor în Cluj e o dovadă că stăpânirea de acum față cu mișcarea naționalităților, își ia refugiul la cele mai grele mijloace de volnicie. Astfel de stări însă nu se pot delătura altfel, decât dacă se delătura pricinile, aacă stăpânirea jidano-liberală șovinistică!”

„Indépendance Belge” publică un articol lung asupra procesului de înaltă tradare. Combate nelegiuirea procesului, care poate turbura pacea monarhiei habsburgice și a Europei.

De asemenea „Les Débats” și mai toate ziarele franceze.

Ear' „New-York Herald” își încheie articolul seu cu aceste rînduri:

„Dragostea Europei și a lumii întregi nu poate să fie decât cu Români, tiranișafi de Maghiari într'un mod așa de barbar.”

Ziarele mari din Paris și Indépendance Belge din Bruccela au pus în ferești spre obștească vedere portretele capilor partidului național român din Transilvania și Ungaria.

CRONICĂ.

„Economul” nu a putut fi alăturat la numărul de față, fiind domnul profesor Dumitru Comșa, redactorul «Economului», pe banca acusaților în Cluj, unde n'a putut de-ocamdată lucra. Am scos însă «Foaia» tot așa de mare, umplându-o cu alt material. La numărul viitor însă, se va adauge nesmintit și «Eoonomul».

DI Dr. Petru Șpan, care a fost întâiu profesor la școala română de fetițe din Sibiu, ear' după încetarea din vieță a marelui dascăl al școalei române, Ioan Popescu, a fost poftit să suplinească lipsa acestuia în seminarul «Andreian» din Sibiu, unde de trei ani era acum profesor provisor (încă neîntărit), — în ședința dela 3/15 Maiu a. c. a Sinodului arhidieceșan de aici, a fost ales cu toate voturile sinodului de profesor definitiv (pe vieță) de teologie la același seminar. Despre alegerea aceasta însemnăm că ea a răspuns pe deplin așteptărilor și dorințelor tuturor celor ce cunosc pe domnul Dr. Șpan, și a tuturor binevoitorilor numitului înalt institut. Domnul Dr. Șpan s'a ridicat la acest înalt și onorific loc de-adreptul din popor, un vrednic fiu al Munților-Apuseni fiind.

Cei trei țerani români, trimiși de adunarea dela Cluj ca deputație la Măjestatea Sa, s'au întors dela Viena acasă fără ca să fi fost primiți în ascultare! Miniștri unguri au făcut totul să nu fie primiți, ca să nu-și poată spune plângerile!

Cununie. Dl. George Lupu ales preot în Roșia-montană s'a cununat Joi în 10 Maiu n. cu dșoara Valeria Decean din Sibiu. Felicităm noaua păreche!

La temniță. Domnul Andreiu Balteș a plecat cu trenul din 14/26 Maiu, la Cluj spre a-și începe, în temnița ordinară de acolo, osanda de patru luni, ce i-s'a dictat în procesul de presă al «Tribunei», pertractat la 29 Martie n. înaintea curții cu jurați din Cluj.

Selbătăci. Nu se pot scrie toate nelegiuirile sevîrșite față cu blândul nostru popor, în aceste zile de glorie și mândrie națională pentru noi Români, — de rușine însă pentru prigonitorii nostri. Nu le-a fost destul să oprească intrarea a zeci de mii de Români pacnici în Cluj, nu s'au îndestulit cu batjocurile ne mai pomenite adresate poporului și națiunii române, ci s'au încercat să ne arate lumii ca pe un popor răsvrător. N'au isbutit. Românul pacnic le-a pus însă și pe acestea la rēvaș. Eată câteva pilde: Locuitorul din Chiuzbaia, Gavril Trif așezat la un curator român din Cluj a fost provocat să părăsească Clujul, ear' curatorul a fost amenințat cu pdeapsă de 25 fl. dacă nu-l trimite de loc. 500 locuitori din Albac au fost oprți pe câmp, de a intra în oraș. Nicolau Pop, paroch în Lupërdea, a venit să-și vadă fata măritată după preotul din Cluj-Mănăștur Valeriu Pop, gendarmii însă l-au scos din sat nelăsându-l nici să mănânce la fiica sa. Mai mulți țerani din Scupașa au fost duși la gară sub cuvânt că nu-i ertat nimēnui să petreacă în Cluj decât sub pază polițenească! Ilariu Banciu sub cuvânt că a ațiat, a fost prins și dus din Gilău alaltăieri seara, în arest.

Proprietar și editor: T. Liviu Albini.
Pentru redacție, în lipsa dlui Ioan Russu Șirianu, răspunzător: George Meldevan.

În editura „Institutului tipografic”
a apărut și se află de vânzare

Prăsirea pomilor

de
D. COMSA,
membru în comitetul central al „Reuniunii române agricole”.
Prețu! unui exemplar 12 cr.

INSTITUT TIPOGRAFIC în SIBIIU.

A doua edițiune din **ȚINEREA VITELOR**

de
Eugen Brote,
president al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiu”.

Prețul unui exemplar 12 cr. v. u.

La „Institutul Tipografic” în Sibiiu se află de vânzare:

TABLOUL „CONFERENȚEI NAȚIONALE”.

În mărime 33×50 cm.

Cu prețul de fl. 1.60, ear' cu trimiterea prin postă fl. 1.70.

PORTRETUL DOMNULUI Dr. IOAN RAȚIU.

Cu 50 cr.

Hugo Lüdecke,

giuvaergiu,

Sibiiu, Piața-mare

înființată dela anul 1850

recomandă depositul sen de
utensilii bisericesti după ritul
adeverat gr.-or. din metalul cel mai
fin suflat cu *argint* și *aur*.

Prețuri-curente ilustrate gratuit.

Deposit bogat de giuvaeruri,
mărfuri de aur și argint.

Executare solidă a tuturor co-
mandelor aparținend acestei specia-
lități.

[1212] 1-6

2 medalii de aur
și
13 de argint.

9 diplome
de onoare și
aprețiere.

IX.

Praful Korneuburg

[482] 11-45

al lui KWIZDA pentru nutrire vitelor

cai, vite cornute și oi.

Prețul unei cutii 70 cr., 1/2 cutie 35 cr.

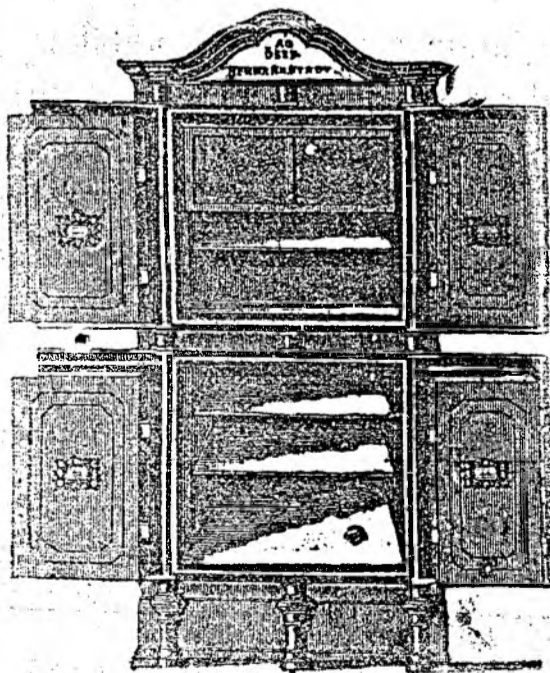
De 40 de ani folosit în cele mai multe grajduri, la lipsa de apetit, mistuirea rea, la ameliorarea laptelui și la augmentarea cantității laptelui la vaci.

Să se observe bine
marca și să se
ceară expres:
Praful Korneuburg
al lui Kwizda
pentru nutrire
vitelor.

Depositul principal:
Franz Joh. Kwizda,
liferant ces. și reg. austro-ungar
și reg. român.

Farmacia cercuală
Korneuburg 1. Viena.

Veritabil se poate
căpeta în toate
farmaciile
și drogueriile din
Austro-Ungaria.

Fabricat în țeară!

Ces. și reg. privil.

Prima fabrică de casse ardelenescă.

Existând de 12 ani, premiata cu mai multe distincțiuni a lui

A. Géza Öszy,

Quergasse Nr. 39,

SIBIIU,

Hechtgasse Nr. 40.

recomandă

Cassele și casetele sale de fier pentru păstrat bani, cărți
și documente

sigure contra focului și spargerii

de construcție proprie a ei și putend fi deschise numai de cumpărătorul însuși. Diferite forme și mărimi,
cu prețuri mai ieftine, decât asemenea produse din alte fabrici.

CASSELE

sunt expuse vederii cercetătorilor în localul fabricii.

Prețuri curente ilustrate se trimit la cerere gratis și franco.

[387] 6-